

Trusler mod forvaltningen af professionsideal og professionsansvar

En undersøgelse af drivkræfter der kan hæmme
professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og
professionsansvar

Specialeafhandling i psykologi
Aflevering: d. 5. august 2019

Af: Andrea Søndergaard Poulsen
Studienummer: 20134250

Vejleder: Thomas Borchmann

Specialets samlede antal tegn: 172719
Svarende til antal normalsider: 71,9

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1: OM SPECIALET	4
1.1. INTRODUKTION TIL SPECIALEEMNE OG PROBLEMFORMULERING	4
1.2. BEGRUNDELSE FOR VALG AF PROBLEMFORMULERING	5
1.3. VIDENSKABSTEORETISK FUNDAMENT	7
1.4. FREMGANGSMÅDE	8
KAPITEL 2: OM PROFESSIONER OG FORVALTNINGEN AF PROFESSIONSIDEAL OG PROFESSIONSANSVAR	10
2.1. DEFINITION AF PROFESSION	10
2.1.1. <i>Professionsbegrebets etymologi</i>	10
2.1.2. <i>Profession som juridisk beskyttet virke</i>	11
2.1.3. <i>Profession som en afgrænset sociologisk gruppe</i>	12
2.2. PROFESSIONERNES FREMKOMST	13
2.2.1. <i>Forholdet mellem profession og statsmagt</i>	13
2.2.2. <i>Professioner i den danske velfærdsstat</i>	15
2.3. PROFESSIONSIDEAL	17
2.3.1. <i>Værdien at vide</i>	18
2.3.2. <i>Værdien at gøre</i>	19
2.3.3. <i>Værdien at hjælpe</i>	20
2.4. PROFESSIONSANSVAR	22
2.4.1. <i>Ansvaret for klient/klientsystemer</i>	22
2.4.2. <i>Ansvaret for øvrige professionsmedlemmer</i>	23
2.4.3. <i>Ansvaret for samfundet</i>	25
2.5. PROFESSIONSSVIGT	27
2.5.1. <i>Utilsigtet svigt</i>	27
2.5.2. <i>Tilsigtet svigt</i>	30
2.6. OPSUMMERING	33
KAPITEL 3: ANALYSE AF DRIVKRÆFTER DER KAN HÆMME PROFESSIONSFORVALTERE I AT EFTERLEVE DERES PROFESSIONSIDEAL OG PROFESSIONSANSVAR	34
3.1. DRIVKRÆFTER PÅ SAMFUNDSNIVEAU	34
3.1.1. <i>Drivkraft 1: Desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold</i>	34
3.1.2. <i>Drivkraft 2: Kommersialisering af professionerne</i>	38
3.1.3. <i>Opsummering</i>	43
3.2. DRIVKRÆFTER PÅ ORGANISATIONSNIVEAU	44
3.2.1. <i>Drivkraft 1: Fleksibilisering af arbejdsmarkedet</i>	44
3.2.2. <i>Drivkraft 2: Standardisering af professionsydelser</i>	48
3.2.3. <i>Opsummering</i>	53
3.3. DRIVKRÆFTER PÅ PROFESSIONSGRUPPENIVEAU	53
3.3.1. <i>Drivkraft: Øget pres på professionerne</i>	54
3.3.2. <i>Opsummering</i>	58
3.3: OPSUMMERING	58
KAPITEL 4: SAMMENHÆNGE MELLEM DRIVKRÆFTER PÅ DE TRE NIVEAUER	60
4.1. LINEÆRE SAMMENHÆNGE	60
4.2. CIRKULÆRE SAMMENHÆNGE	62
4.4. OPSUMMERING	64
KAPITEL 5: DISKUSSION	66
5.1. REFLEKSION OVER EGNE BIAS	66
5.2. VALIDERING AF ANALYSER	67
5.3. IMPLIKATIONER	70
5.3.1. <i>Behov for intervention</i>	70
5.3.2. <i>Interventionsmuligheder</i>	71

Navn: Andrea Søndergaard Poulsen, Studienummer: 20134250
Specialeafhandling i psykologi 2019

5.3.3. <i>Behov for ny forskning</i>	73
5.4. OPSUMMERING	74
KAPITEL 6: KONKLUSION	75
REFERENCELISTE	78

Abstract

This master thesis examines the topic of professions. Social science scholars have widely studied professions since the beginning of the 20th century. Significant contributions include Merton's (1982) suggestion that members of a profession are required to comply a professional ideal constituted of the three values knowing, doing and helping clients and Moore's (1970) description of how members of a profession have concrete professional responsibilities related to the specific client, fellow members of the profession and the larger society. However, prior research has not yet treated the question of which specific structural forces can inhibit members of a profession in complying these ideals and responsibilities. It is, thus, the purpose of this master thesis to contribute to academics with an investigation of this knowledge gap through a theoretical examination of structural forces within the three different levels: society, organisational and professional group level. This examination will be conducted by addressing the research question:

Which drivers can inhibit members of a profession in fulfilling their professional ideal and professional responsibilities?

The master thesis first approaches the research question by defining the phenomena professions and review its historical emergence. This introductory section clarifies how professions are specified as a work-related phenomenon which conceptualises both a legally protected activity and a sociological group. The review of the historical emergence of professions outlines how the development of professions vary across national boundaries and how the development often proceeds as an evolutionary adaptation process where the professions continuously adapt to both internal dynamics within the specific profession group and to external dynamics in the surrounding society. This historical presentation is followed by an examination of the content of the universal professional ideal, professional responsibilities and types of both, indented and unintended professional betrayal. The primary theoretical framework for this examination is Merton (1982), Moore (1970) and a self-developed taxonomy which categorises different types of professional betrayal.

The method used to analyse structural drivers, which can inhibit members of a profession in fulfilling their professional ideal and professional responsibilities is a theoretical review of literature concerning professions. The selection of literature was primarily based on the inclusion criteria: literature must be critical theories or analysis using critical theory methods, in order to match the master thesis emancipatory knowledge interest.

The result of the analysis is a finding of five driving forces which can lead to different types of professional betrayals. These are: (1) political devaluation of expert voices, (2) commercialisation of the professions, (3) flexibilization of the labour market, (4) standardisation of professional services and (5) increased pressure on the professions. The master thesis then discusses different possible interplays between these five identified driving forces. This discussion first treats linear dynamics by exploring how macro-level factors in society may reflect at a meson level in the organisations which are ultimately reflected at a microlevel within the profession group. This discussion leads to the assumption that linear dynamics is not sufficient enough to capture the complexity of the relationships between the driving forces. The master thesis therefore secondly nuances the discussion by examining possible circular dynamics were mutually reinforcing interaction within the driving forces (1) political devaluation of expert voices and (4) standardisation of professional services are identified.

The master thesis treats research limitations by reflecting on biases that have influenced the analysis. This discussion identifies how the choice to disregard individualising causal explanations to professional betrayals can be viewed as a primary bias in the process. A triangulation follows this discussion with an extensive quantitative survey-report by Gallup (2017), which validates the identified driving factors. In addition to this triangulation, the master thesis then discusses practical implications of the analysis findings and suggest an intervention based on multiple small initiatives at the three primary levels which address different aspect of both, linear and circular interplays. Finally, the master thesis recommends that the analytical basis for this intervention must be qualified by further research.

Kapitel 1: Om specialet

Formålet med dette introducerende kapitel er at give et overblik over specialets anliggende, indhold og struktur. Indledningsvist vil jeg præsentere mit specialeemne, min problemformulering samt min motivation for at undersøge den valgte problemstilling. Dernæst vil jeg redegøre for mit videnskabsteoretiske fundament og slutteligt beskrive min fremgangsmåde.

1.1. Introduktion til specialeemne og problemformulering

Dette speciale omhandler trusler mod forvaltning af professionsideal og professionsansvar. Professionsforvaltning er som emne blevet undersøgt siden starten af det 20. århundrede, hvor professionsforskere bl.a. har haft et ønske om at identificere og undersøge professioners egenskaber og karakteristika (Laursen, 2004). Sociologiske forskere, såsom Weber (1980), Abbott (1988) og Ackroyd (1996), har haft særligt fokus på den relation, der eksisterer mellem profession og stat. Ved at afdække professionernes sociologiske karakteristika har disse forskere gjort det muligt at definere professionerne som afgrænsede samfundsgrupper med specifikke fællesskaber og identiteter. Denne afdækning har også bidraget til en belysning af, hvorfor der historisk set har været behov for at tildele afgrænsede samfundsgrupper eksklusiv ret til at udføre arbejdsopgaver indenfor specialiserede fagområder, samt de forskellige effekter, der kan medfølge, når nogle grupper får magten til at varetage betroet opgaveløsning. Denne sociologiske afdækning er siden blevet suppleret af forskere såsom Freidson (2001) og Hjort (2005), der bl.a. har kortlagt professionsforvalteres juridiske forpligtigelser ud fra et arbejdsrelateret, funktionalistisk perspektiv. Senest har nyere professionsforskere, såsom eksempelvis Kincaid og Pecorino (2004), Brante (2010) og Dybbroe (2018) fokuseret på at karakterisere det ideal og ansvar, der ligger indlejret i og knytter sig til de forskellige professioner. Disse nye forskere tager ofte afsæt i Mertons (1982) tre fundamentale kerneværdier at *vide*, at *gøre* og at *hjælpe* og i Moores (1970) opdeling af professionernes ansvar i forhold til hhv. klient/klientsystem, øvrige professionsmedlemmer og samfundet. Disse bidrag har tilsammen gjort det muligt at forstå, hvilke forpligtigelser og etiske kodeks professionsforvaltere navigerer efter i udførelsen af betroede samfundsopgaver.

Tilsammen giver forskningslitteraturens forskellige bidrag således en overordnet bestemmelse af professionernes rationale og status og præciserer det ideal og ansvar, som professionsforvaltere forventes at indfri. Spørgsmålet om hvilke drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar, er imidlertid ikke søgt besvaret sammenfattende, hvorfor jeg i dette speciale vil hellige mig dette forehavende. Dette vil jeg gøre ved at undersøge, hvordan forskellige drivkræfter på hhv. samfunds-, organisations-, og professionsgruppeniveau kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres ideal og ansvar. Desuden vil jeg diskutere mulige sammenhænge mellem de forskellige drivkræfter. Som afsæt for dette forehavende vil specialet tage afsæt i følgende problemformulering:

Hvilke drivkræfter kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar?

1.2. Begrundelse for valg af problemformulering

Min motivation for at undersøge, hvad der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar, har rod i min interesse i magtforholdet mellem statsmagt, professionsforvaltere og almene borgere. Professionsforvaltere kan siges at adskille sig fra øvrige borgere, idet de har oparbejdet en særlig specialiseret viden og kompetence indenfor et afgrænset fagområde som f.eks. psykologi, lægevidenskab eller jura (Abbott, 1988, p. 318). Det er således professionsforvalteres opgave at anvende denne specialiserede ekspertviden på en måde, der skaber bæredygtige løsninger på komplekse problemstillinger i samfundet (Ibid., p. 35). I denne kontekst forventes det konkret, at professionsforvaltere tilsidesætter deres egne kortsigtede interesser til fordel for borgernes og samfundets langsigtede interesser (Roiphe, 2016, p. 680). Dette har medført, at professionerne historisk set er blevet anskuet som en vigtig del af samfundet og magtforvaltningen i dette, hvor professionsforvalterne har fungeret som et upartisk bindeled mellem statsmagt og borgere og skabt opgaveløsninger, der har balanceret disses forskellige interesser (Ibid., p. 654).

Den særlige samfundsposition har imidlertid også skabt et asymmetrisk magtforhold, hvor professionsforvaltere har legitimitet til at bestemme, hvad der er bedst for både

den enkelte borger og det samlede samfund. Borgerne opfordres til at underkaste sig professionsforvalterens ekspertvurderinger og have tillid til, at professionsforvaltere anvender deres specialiserede viden og kompetencer med henblik på at hjælpe. Således tilskyndes borgerne at betro sig til psykologen, lade sig behandle af lægen og følge juristens rådgivning. Man kan altså argumentere for, at når borgerne frivilligt indgår i asymmetriske magtforhold som disse, gør de det ud fra en tillid til den samlede professions integritet (Fauske, 2008, pp. 29-53). Det er derfor problematisk, at der jævnligt ses eksempler på professionsforvaltere, der ikke lever op til det ansvar, der følger det asymmetriske magtforhold. Disse eksempler spænder fra utilsigtet svigt og forsømmelse, som eksempelvis Svendborgsagen, hvor en patient døde som følge af manglende journalindføring, til tilsigtet svigt, såsom sagen om virksomheden Nielsen Nørager, hvor advokater bevidst påtog sig en opgave i strid med udbudsloven og modtog ulovlige skattekrone betalt af statslige forvaltninger (Krejberg, 2018; Ishøj, 2019). Disse eksempler illustrerer, hvorledes professionssvigt, utilsigtet såvel som tilsigtet, kan medføre betydelige konsekvenser for både den enkelte borger og det samlede samfund.

For at kunne forebygge professionssvigt må svigtets mulige årsager afdækkes. I den offentlige debat bliver der ofte luftet individualiserede forklaringer, hvor svigt bliver fremstillet som en konsekvens af den enkelte professionsforvalters dispositionelle træk og anlæg såsom manglende samvittighedsfuldhed, grådighed, anderledes kulturel baggrund eller sågar psykopati (Olhoff-Jakobsen, 2019A; Andersen, 2018). Man kan imidlertid udfordre disse individualiserede forklaringer ved at fremhæve det forhold, at der kan identificeres en generel kumulativ forøgelse af svigt af professionsidealer og professionsansvar siden år 1965 (Burger, 1995, p. 958). Derfor vil jeg i dette speciale undersøge, hvordan disse svigt kan forstås som en effekt af strukturelle eller situationelle drivkræfter og derved fremhæve oversete, betydningsfulde årsagsforklaringer på hhv. samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau. Jeg vurderer, at dette anliggende er relevant, idet en sådan udpegning dels kan tjene som afsæt for intervention mod de udpegede drivkræfter og dels kan bidrage til en frigørelse fra den offentlige debats tilbøjelighed til at dæmonisere individuelle professionsforvaltere og gøre enkeltpersoner til syndebukke for konsekvenser af strukturelle dynamikker.

1.3. Videnskabsteoretisk fundament

I det følgende afsnit vil jeg fremlægge hvilket videnskabsteoretisk afsæt, der ligger til grund for mit valg af problemformulering. Jeg vil i denne forbindelse inddrage Habermas' skel mellem forskellige erkendelsesinteresser og redegøre for, hvordan jeg i dette speciale vil forfølge en kritisk emancipatorisk erkendelsesinteresse.

Ifølge Habermas (2005) kan erhvervelsen af viden have rod i én ud af tre grundlæggende erkendelsesinteresser; den teknisk-beherskende, den praktisk-forstående og den kritisk-emancipatoriske. De tre erkendelsesinteresser adskiller sig fra hinanden i måden, hvorpå de tilgår *ontologi*, der henviser til læren om det værende, og *epistemologi*, der betegner læren om, hvordan viden om det værende opnås (Jacobsen, Lippert-Rasmussen & Nedergaard, 2012, pp. 19-22). Ud fra en teknisk-beherskende erkendelsesinteresse antages det, at der eksisterer en uberørt virkelighed, der kan undersøges via objektive metoder (Habermas, 2005, p. 126). Der anvendes derfor metoder, som tilstræber forudsigelighed, kontrol og lovmæssigheder såsom kvantitative eksperimenter, der kan repliceres. Denne interesse og metodologi er særligt dominerende i den naturvidenskabelige tradition. Den praktisk-forstående erkendelsesinteresse tilstræber omvendt ikke at forudsige eller kontrollere men derimod at forstå. Derfor anvendes der metoder, som tilsigter opnåelse af en forståelse af individer og disses livsverden. Denne erkendelsesinteresse, der er særligt dominerende i humanvidenskaberne, tager afsæt i en antagelse om, at undersøgerens subjektivitet altid vil påvirke undersøgelsesprocessen, hvorved forestillingen om at foretage objektive afdækninger bliver en illusion (Ibid., p. 127). Endeligt findes også den kritisk-emancipatoriske erkendelsesinteresse, der også kaldes den frigørende erkendelsesinteresse. Ud fra denne antages det i lighed med den praktisk-forstående interesse, at undersøgerens subjektivt udgør et medierende led i undersøgelsesprocessen. I modsætning til den praktisk-forstående erkendelsesinteresse tilstræbes der imidlertid ikke forståelse men derimod frigørelse, forbedring og forandring (Ibid., p. 128). Der anvendes derfor metoder såsom kritisk analyse af kollektive samfundsinstitutioner og/eller ideologiske strukturer. Denne interesse og metodologi er særligt anvendt i samfundsvidenskaberne.

I dette speciale vil jeg tage udgangspunkt i den kritisk-emancipatoriske erkendelsesinteresse med henblik på at undersøge, hvilke strukturelle eller

situationelle drivkræfter der kan lede til professionsvigt for herved at søge frigørelse fra dominansen af individualiserende forklaringer. Ved siden af at eksplicitere min subjektivitet, der bl.a. afspejler sig i mine valg af foki samt udvælgelse af teorier og litteratur, vil jeg også løbende søge at reflektere over denne.

1.4. Fremgangsmåde

I det følgende afsnit vil jeg specificere den fremgangsmåde, jeg vil anvende til at besvare min problemformulering og give et overblik over den resterende del af specialet.

I kapitel 2 vil jeg redegøre for fænomenet professioner og fænomenerne professionsideal og professionsansvar. Indledningsvist vil jeg se nærmere på professionsbegrebet etymologi og dernæst på de karakteristika, som professioner har. Herefter følger en kort redegørelse for professionernes historiske fremkomst og udvikling. Endeligt vil jeg belyse det normative ideal og det konkrete ansvar, der knytter sig til forvaltning af en profession og slutteligt afdække, hvordan man kan forbyrde sig herimod via forskellige typer af professionssvigt.

I kapitel 3 vil jeg præsentere en række drivkræfter på hhv. samfunds-, organisations-, og professionsgruppeniveau, der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar. Jeg vil udpege i alt fem drivkræfter herunder *desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold, kommercialisering af professionerne, fleksibilisering af arbejdsmarkedet, standardisering af professionsydelser og øget pres på professionerne*. Jeg vil fremstille og diskutere disse drivkræfter ved at inddrage og sammenholde et udvalg af kritiske teorier og analyser, der præsenteres nærmere i kapitlet.

I kapitel 4 vil jeg diskutere mulige sammenhænge mellem de forskellige drivkræfter, hvor jeg vil behandle såvel lineære som cirkulære sammenhænge.

I kapitel 5 vil jeg reflektere over egne bias i specialet for dernæst at validere mine analyser via triangulering med en anden undersøgelse og slutteligt diskutere mulige implikationer af specialets tematiseringer og analysefund.

Navn: Andrea Søndergaard Poulsen, Studienummer: 20134250
Specialeafhandling i psykologi 2019

I kapitel 6 præsenteres endeligt specialet konklusion.

Kapitel 2: Om professioner og forvaltningen af professionsideal og professionsansvar

I dette kapitel vil jeg redegøre for fænomenet profession og afdække hvilket ideal og ansvar, der knytter sig til forvaltning af en sådan. Indledningsvist vil jeg se nærmere på professionsbegrebets etymologi og dernæst fremdrage en række definerende karakteristika ved professioner med henblik på at foretage en definatorisk afgrænsning. Dernæst vil jeg beskrive professionernes fremkomst og udvikling, hvor jeg vil redegøre for, hvorfor der historisk set har været et behov for professioner. Denne redegørelse vil jeg dernæst bruge som afsæt til at afdække det normative ideal og det konkrete ansvar, der knytter sig til forvaltning af en profession, inden jeg afslutningsvist vil fokusere på, hvordan dette ideal og ansvar kan forbyrdes via forskellige typer svigt.

2.1. Definition af profession

I det følgende afsnit vil jeg kort skitsere professionsbegrebets etymologi for dernæst at beskrive, hvordan professioner kan anskues som hhv. et juridisk beskyttet virke og som en afgrænset sociologisk gruppe.

2.1.1. Professionsbegrebets etymologi

Begrebet profession har sin lingvistiske oprindelse i det latinske *profes*, afledt af *profiteri* – ”at erklære offentligt” (Duclos, 2019). Begrebet *profes* blev oprindeligt anvendt til at beskrive novicers afgivelse af ordensløfter ved festlige optagelsesceremonier i den romersk-katolske kirke (Scheuer, 2019). Ved afgivelse af dette ordensløfte blev novicen officielt et fuldgyldigt medlem af ordenen og hermed også forpligtiget til at underkaste sig krav om udøvelse af sammenslutningens værdier. Begreberne *profes* og *profession* indkapsler begge et medlemskab i en afgrænset sammenslutning. Begreberne adskiller sig imidlertid fra hinanden ved, at *profes* primært anvendes i en religiøs sammenhæng, mens *profession* anvendes i en arbejdsrelateret kontekst. I denne arbejdsrelaterede kontekst kan fænomenet profession defineres ud fra de to professionsmarkører *autoriseret kompetence* og *social lukning*. Disse vil jeg udfolde i de to følgende delafsnit.

2.1.2. Profession som juridisk beskyttet virke

Man kan definere en profession ud fra et juridisk, funktionalistisk perspektiv med fokus på professionsmarkøren autoriseret kompetence. At have autoriseret kompetence vil sige at have retslig tilladelse til at udføre et særligt stykke arbejde, aktivitet eller erhverv på arbejdsmarkedet (Hjort, 2005, p. 96). I dette juridiske, funktionalistiske perspektiv kan en profession derfor defineres som en særlig ekspertise, som kun må tilbydes af juridiske gyldige medlemmer af en specifik, afgrænset faggruppe (Freidson, 2001, p. 32).

Autoriseret kompetence giver medlemmer af en specifik, afgrænset faggruppe eksklusivt monopol til at varetage udvalgte arbejdsopgaver på arbejdsmarkedet (Dalgaard, 2014, pp. 93-95). Advokater har eksempelvis autoriseret kompetence til at udøve juridisk rådgivningsvirksomhed og føre retssager, læger til at behandle menneskelige sygdomme og psykologer til at behandle den menneskelige psyke mv. (Kristensen & Nielsen, 2006, pp. 4-8). I klassisk professionslitteratur bliver dette eksklusive monopol ofte betegnet som professionernes *jurisdiktion* (Abbott, 1988, p. 20; p. 318).

En profession bliver tildelt autoriseret kompetence, eller jurisdiktion, via statslige lovgivninger. Eksempelvis fremgår det i retsplejelovens § 120, at personer, der ikke har fået beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af denne lov, ikke må betegne sig som advokat eller benytte en anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed. Det fremgår ligeledes i statslige lovgivninger og bekendtgørelser for professioner såsom læger og psykologer, at disse kun må forvaltes af individer, der har gennemført den formelle, faglige universitetsuddannelse, der er tilknyttet den pågældende virksomhed. Der eksisterer således et tydeligt juridisk skel mellem hvilke individer, der er inkluderet i en profession, og hvilke individer der er ekskluderet.

Det er de forskellige professionsnævn, der fører tilsyn med, at professionsforvaltere lever op til vedtagne standarder tilknyttet den specifikke autoriserede kompetence. Hvis der rejses kritik af et medlems forvaltning, er det nævnet for den pågældende profession, der har kompetencerne til at sagsbehandle (Lohmann, 2001a, pp. 55-59). Hvis en hjemmel, såsom et lovgrundlag, understøtter kritikken, kan det lede til

sanktioner såsom fratagelse af medlemsstatus, således at vedkommende mister retten til at tilbyde den særlige ekspertise, der er tilknyttet professionen. En profession kan i dette perspektiv forstås som et selvregulerende subsystem i et større samfundssystem (Johansen & Olesen, 2011, p. 5). Forståelsen af professionerne som et selvregulerende subsystem gør det muligt at udvide den juridiske definition og også anskue en profession som en afgrænset sociologisk gruppe.

2.1.3. Profession som en afgrænset sociologisk gruppe

Som følge af at professioner har en jurisdiktion kan man også afgrænse en profession ud fra et sociologisk perspektiv med fokus på professionsmarkøren social lukning. En social lukning vil sige, at medlemmer af en given gruppe ekskluderer ikke-medlemmer fra privilegier og goder (Parkin, 1972; Weber, 1980; Murphy, 1988). Man kan med afsæt i dette sociologiske perspektiv definere en profession som en afgrænset sociologisk gruppe, som går på tværs af organisatoriske grænser og sektorer (Ackroyd, 1996, pp. 604-610; Leicht & Fennell, 2001, p. 90).

Professionernes sociale lukning kan belyses med afsæt i Webers (1922) klassiske sociologiske værk *Economy and Society*. I dette værk argumenterer Weber (Ibid.) for, at et samfund drives af magtkampe, hvor forskellige samfundsklasser og samfundsgrupper kæmper for at etablere og fastholde territorier. Fuldkommen kontrol over goder og privilegier giver en elitær og prestigeful samfundsposition, som genererer anseelse og magt fra andre klasser og grupper (Weber, 1983, p. 210). I disse kampe udgør en professionen et særligt kraftfuldt våben, idet den giver dens medlemmer legitimitet til at foretage en social lukning og herved ekskludere ikke-medlemmer fra privilegier og goder (Weber, 2003, p. 228; Pedersen, 2018).

Også i et foucaultiansk perspektiv kan man forstå professionernes vidensmonopol og eksklusive adgang til særlige arbejdsaktiviteter som noget, der giver status og privilegier (Foucault, 1980). Den sociale lukning danner nemlig rammerne for stærke institutionelle enheder i samfundets hierarki (Harrits & Larsen, 2014, pp. 11-31). En professions magtposition defineres af gruppens evne til at opretholde grænser overfor konkurrerende grupper og fastholde dominans (Olesen, 2011, pp. 196-205). Konkurrerende grupper kan i denne forbindelse forstås horisontalt, hvilket henviser til konkurrence med ligestillede professioner, og vertikalt, hvilket indbefatter

konkurrence med overordnede grupper såsom ledere eller underordnede grupper såsom ufaglærte og ikke-professionelle (Ackroyd, 1996, pp. 605-607).

At professioner har en forholdsvis elitær status fremgår, når man sammenholder dem med såkaldte *semi-professioner*. Begrebet semi-professioner blev introduceret af Etzioni (1969), og anvendes til at beskrive hverv såsom sygeplejersker, lærere og pædagoger. Semi-professioner har fagligt råderum til at udføre bestemte arbejdsopgaver men har ikke samme autoriseret kompetence som de klassiske professioner og besidder derfor ikke et klart afgrænset monopol på ét specialiseret arbejdsområde (Ackroyd, 1996, pp. 610-611). De opfylder således i visse henseender professionskriterierne men kan ikke fuldt ud klassificeres som en profession grundet manglende adgang til privilegier og goderne tilknyttet sociale lukninger (Dybbroe, 2018, pp. 206-207). Ifølge Hjort (2008) har semi-professionernes manglende monopol medført, at dens medlemmer ofte respekterer og misunder medlemmer af professionsgrupperne.

Denne ovenfor givne fremstilling af professioner som elitære og magtfulde grupper giver anledning til at belyse, hvorfor der historisk set har været behov for professioner. Det er i denne forbindelse relevant at redegøre for professionernes oprindelse, og i denne forbindelse fremlægge hvorfor – og hvordan – professionerne historisk set har fået autoriseret kompetence og dermed legitimitet til at danne en social lukning i samfundet.

2.2. Professionernes fremkomst

I det følgende afsnit vil jeg redegøre for professionernes historiske ophav. Jeg vil i denne sammenhæng beskrive, hvorfor nogle faggrupper er blevet tildelt legitimitet til at udføre særlige opgaver i samfundet og afdække hvilke interesser, der har formet udviklingen af professionerne i deres tilblivelsesproces.

2.2.1. Forholdet mellem profession og statsmagt

Ifølge professionsforskeren Abbott (1988) har professionerne en magtfuld, men også kompleks, position i samfundet, der afspejler sig i vores holdninger til dem. Som Abbott (1988, p. 1) skriver: ”The professions dominate our world. They heal our bodies, measure our profits, save our souls. Yet we are deeply ambivalent about them”.

For at give en beskrivelse af baggrunden for denne komplekse magtposition vil jeg i det følgende redegøre for professionernes fremkomst og belyse, hvordan denne udvikling bærer præg af forskellige forståelser af, hvilket indhold vi bør give til professionernes funktion i samfundet.

En profession kan formelt siges at opstå, når en statsmagt tildeler en specifik, afgrænset faggruppe autoritet til at være et autonomt selvregulerende organ indenfor deres fagområde (Leicht & Fennell, 2001, p 25). Det er således en statsmagt, der legitimerer en professions juridiske autoriserede kompetence og derved også en statsmagt, der giver den afgrænsede sociologiske gruppe dens myndighed til at opbygge et monopol på arbejdsmarkedet. I de fleste lande var de første grupper, der blev tildelt autoriseret kompetence, læger, præster og advokater (Abbott, 1988, p. 3). Disse betegnes derfor ofte som de traditionelle professioner.

Efter den officielle etablering af en profession forløber den videre udvikling ofte som en evolutionær adaptationsproces snarere end som en lineær proces (Acroyd, 1996, pp. 600-601). Denne evolutionære adaptationsproces afhænger af både interne dynamikker indenfor enkelte professionsgrupper og eksterne dynamikker i det omkringliggende samfund. Adaption til interne dynamikker henviser i denne forbindelse til professionernes tilpasning til interne grupperinger og magtkampe. Et eksempel på denne form for adaption ses udtrykt i udviklingen af professionen psykolog i England. Efter den juridiske manifestation af professionen i forbindelse med etablering af the British Psychological Society i år 1901 er professionens kapacitet løbende blevet tilpasset interne grupperinger, såsom da psykologer med speciale i erhvervspsykologi i år 2000 dannede foreningen Association for Business Psychology og formelt løsrev sig fra moderforeningen og de dertilhørende idealer (Association for Business Psychology, 2019).

Adaption til eksterne dynamikker henviser imidlertid til professionernes tilpasning til samfundet og befolkningen. Ackroyd (1996, pp. 608-610) redegør i denne forbindelse for, at professioner er et udbredt fænomen i alle udviklede lande, men at deres specifikke udvikling imidlertid varierer på tværs af landegrænser grundet forskelle i samfundsopbygninger og tilsvarende samfundsbehov. Dette kan eksemplificeres ved at inddrage Saks' (2015) fremstilling af lægeprofessionens forskellige

udviklingsforløb i henholdsvis England, USA og Rusland. Saks (2015, pp. 25-54) beskriver i denne forbindelse, hvorledes USA's frie marked og privatisering har præget lægeprofessionen i retning af liberaliseret kapitalisering. Ruslands høje grad af statskontrol trak derimod udviklingen i en kommunistisk retning med fokus på distribuering (Ibid., pp. 87-115). Slutteligt afspejler udviklingen i England en kombination af liberale demokratiske principper og socialistiske velfærdsværdier (Ibid., 2015, pp. 54-86).

I professionslitteraturen eksisterer der forskellige konkurrerende bud på, hvorfor en statsmagt vælger at tildele en faggruppe status som en profession og dermed tilsvarende forskellige forståelser af, hvad indhold vi kan give professionernes rolle i samfundet. Der hersker i denne forbindelse tre primære årsagsforklaringer, ifølge hvilke tildelingen har rod i enten *statsmagtens*, *civilsamfundets* eller *professionsgruppens* interesser. I det følgende vil jeg redegøre for disse forklaringsmodeller ved at sætte dem i relation til udviklingen af professionerne i den danske velfærdsstat.

2.2.2. Professioner i den danske velfærdsstat

Opløbet til etableringen af danske professioner kan spores tilbage til grundlæggelsen af Københavns Universitet i år 1479, hvor de tre fakulteter medicin, teologi og jura blev dannet (Harrits & Olesen, 2012, p. 14). Denne grundlæggelse kan siges at udgøre fundamentet for tilblivelsen af de traditionelle professioner læger, præster og advokater i en dansk sammenhæng. Danske samfundsborgere havde udøvet hverv, opgaver og aktiviteter tilknyttet disse fagområder længe før år 1479, men det var først ved den officielle etablering, at de første spadestik til en juridisk beskyttelse blev taget. Den næste afgørende milepæl i den videre tilblivelse af professionerne er udviklingen fra præ-industrialisme til post-industrialisme (Burrage, 1990; Larson, 1977). Denne udvikling er kendetegnet ved fremvækst i servicearbejde, vidensformidling og ekspertstemmer. Forankringen af de danske professioner kommer således særligt til udtryk ved skiftet fra enevælde til moderne velfærdsstat ved indførelse af Grundloven i år 1848 (Kristensen & Nielsen, 2006; Fauske, 2008; Dybboe, 2018). Dette skift fremkaldte nye behov fra henholdsvis den danske statsmagt, civilsamfundet og de nyfødte professionsgrupper.

Forskere såsom Harrits og Olesen (2012, pp.14-16) og Fauske (2008, pp. 29-53) beskriver, hvorledes skiftet fra enevælde til moderne velfærdsstat fremkaldte et nyt behov hos den danske statsmagt for at etablere et medium mellem stat og civilsamfund. I velfærdsstaten er det, i modsætning til enevælden, statsmagtens ansvar at sikre civilsamfundets velfærd og borgerrettigheder (Ibid., pp. 29-53). Det er således statens opgave at skabe sikkerhed, sammenhæng og kontinuitet for den enkelte borger (Kristensen & Nielsen, 2006, p. 5). For at indfri denne nye opgave måtte statsmagten uddelegere offentlige anliggender såsom sundhedsservice, statslig administration, mv. til betroede borgere (Harrits, 2011, pp. 178-179). Professionstitlen har i denne kontekst fungeret som et tillidsbaseret kvalitetstempel af udførelsen af samfundsytelser (Dybbroe, 2018, pp. 203-107). Medlemmerne af professionerne er i denne forbindelse blevet tildelt pligter og opgaver, som de skulle løse med en upartiskhed og saglighed (Staugaard, 2017, p. 273). Man kan i denne forbindelse argumentere for, at statsmagtens interesser kan ses som overlappende med civilsamfundets interesser, som inkluderer, at professionsforvalteren skal varetage borgernes interesser og servicering af disse skal lede til, at borgerne føler sig hjulpet. I begge perspektiver kan fremkomsten af professionerne anskues som et resultat af et fælles ønske om at give den civile borger en garanti for, at professionsforvaltere udfører deres arbejde, aktivitet eller hverv med en vis grad af professionalisme og faglig standard (Leicht & Fennell, 2001, p. 7). I bytte for denne garanti har civilsamfundet frivilligt underkastet sig beslutninger og vurderinger foretaget af professionsforvaltere i troen på, at professionsmedlemmerne vil agere upartisk og varetage både statens og civilsamfundets interesser i deres opgaveløsning (Grimen, 2008, pp. 179-196).

Mere kritiske forskere, såsom Parsons (1939) og Foucault (1980), argumenterer imidlertid for, at fremkomsten skyldes statsmagtens interesse i institutionaliseret disciplinering af civilsamfundet. Her anses professionerne ikke som et neutralt medium, men derimod som værende i symbiose med statsmagten og dennes disciplineringsforsøg (Parsons, 1939, p. 460). Professioner såsom lægeprofessionen kan i denne forbindelse ses som en form for statslig lakaj, som tager patent på sandheder omkring, hvad der er raskt, og hvad der er sygt, og hvad der er behandlingsvigtigt eller behandlingskrævende, og hvad der ikke er (Dybbroe, 2018, p. 208). I dette perspektiv er fremkomsten af professionsrelaterede teorier og metoder derfor vævet sammen med subtile statslige interesser. Man kan ud fra denne optik også

fremhæve, hvordan udviklingen af eksempelvis testredskaber, der måler intelligens og kognition indenfor psykologiprofessionen, har rod i statens behov for at kvalificere rekruttering til statsligt militær, og hvor et differentieret offentligt uddannelsessystem samtidigt fungerer som et middel, som professionsgruppen kan anvende til at styrke deres sociale lukning og vinde territorium (Kristensen & Nielsen, 2006, pp. 6-7).

Ovenstående redegørelser for fremkomsten af professionerne i den danske velfærdsstat illustrerer, hvorledes der eksisterer konkurrerende perspektiver på årsager til professionernes opståen, som udfordrer én samlet entydig fortælling om deres fremkomst. Man kan argumentere for, at professionernes tilblivelsesproces er formet af forskellige interesser, som påvirker hinanden gensidigt. Fælles for alle professioner på tværs af landegrænser er dog, at de formelt er styret af et sæt fælles grundlæggende værdier, der tilsammen konstituerer et normativt professionsideal og en række forpligtigelser, der udtrykkes i et samlet, konkret professionsansvar.

2.3. Professionsideal

I det følgende afsnit vil jeg redegøre for, hvilket ideal der ligger til grund for forvaltning af en profession på tværs af fagområder. Formålet med dette er at redegøre for, hvilke værdier professionsforvaltere forventes at indfri i deres virke.

En profession bygger på en række normative kerneværdier, som går på tværs af sektorer og landegrænser. Disse værdier danner, på samme måde som ordensløfter i den romersk-katolske kirke, en fælles referenceramme for eksemplarisk deltagelse i sammenslutningen og udgør således et fælles kodeks. De definerer og præger således livsførelsen for medlemmerne i en given profession (Weber, 1980, pp. 534-535). Summen af værdierne konstituerer et samlet professionsideal, som medlemmerne forventes at realisere i deres virke. Dette ideal udgør essensen af professionens etos jf. Aristoteles moralteknik (Fafner & Engberg-Pedersen, 2019). Dette vil sige, at troværdigheden af en profession afhænger af, hvorvidt medlemmerne efterlever professionsværdierne og indfrier professionsidealet. Det er ikke et juridisk krav at efterleve værdierne, men professionsforeninger opfordrer ofte dets medlemmer til at efterleve værdierne i principerklæringer, guides om etik og sågar i lægeløftet, der afgives i forbindelse med indtrædelse i lægeprofessionen (Spring, 2007, pp. 611-613;

Øvreeide, 2013, pp. 157-159). Der eksisterer i professionslitteraturen forskellige bud på, hvilke specifikke værdier der indgår i professionsidealet. I dette speciale vil jeg tage afsæt i Mertons (1982) tre fundamentelle kerneværdier: at vide, at gøre og at hjælpe. Disse tre værdier går ofte igen hos nyere fremtrædende professionssociologer såsom Fauske (2008), Hjort (2008), Brante (2010), Dybbroe (2018), mf.

2.3.1. Værdien at vide

Efterlevelse af værdien at vide er at basere sit virke på det teoretiske viden-grundlag, der er tilknyttet professionen (Merton, 1982, p. 114). Denne værdi kan relateres til Aristoteles' beskrivelse af fænomenet *fronesis*; at besidde klogskab (Fafner & Engberg-Pedersen, 2019). Værdien ses udtrykt i eksempelvis psykologernes principerklæring for evidensbaseret praksis punkt et, hvor det anbefales, at psykologisk ekspertise skal tage afsæt i bedste forskningsevidens (Dansk Psykolog Forening, 2014, p. 1). Den ses ligeledes udtrykt i de etiske principper for læger punkt seks, hvor det anbefales, at lægens handlinger og ytringer skal være funderet på lægevidenskabelig viden (Lægeforeningen, 2018, p. 1).

Professionernes viden-grundlag kan siges at bestå af et netværk af begreber, principper og generaliseringer, der omhandler det pågældende fagområde (Hirst, 1974). Viden-grundlaget er således centeret om et særligt afgrænset genstandsfelt. Eksempelvis er professionen advokat centreret om genstandsfeltet retssystemet, psykolog om psyken og læge om sygdom. Viden om disse områder danner en fælles standardiseret og systematisk tænkemåde. Eksemplarisk professionsforvaltning vil i denne forbindelse sige at anvende denne faglige tænkemåde til at professionalisere og kvalificere det særlige stykke arbejde, aktivitet eller erhverv (Merton, 1982, p. 114).

Professionsforvalteres primære adgang til det fælles viden-grundlag er deltagelse i formaliserede uddannelsesforløb. I disse forløb udvikler medlemmerne deres fagspecifikke klogskab ved at modtage undervisning og træning i empiriske metoder og tænkning. Det er professionsinstanser selv, der træffer afgørelse om, hvem der må få adgang til denne eksklusive viden, og de sætter ligeledes selv standarder for videnskabelige normer. Dette har medført, at professionernes viden-grundlag ofte er blevet karakteriseret som en esoterisk, dvs. hemmelig eller svært tilgængelig, viden (Abbott, 1988). På denne måde kan viden-grundlaget forstås som et domæne, som er

forholdsvist lukket eller i nogen grad eksklusivt forbeholdt professionsmedlemmerne (Harrits & Olesen, 2012, p. 13). Denne værdi er således med til at distancere professionsforvaltere fra lægmænd og bliver herigennem en væsentlig kilde til professionernes faglige autoritet og status (Dybbroe, 2018, pp. 204-205). Ifølge Abbott (1988) opnår professioner netop deres legitimitet qua dette esoteriske isæt. Kritiske stemmer i professionslitteraturen, såsom Foucault, kritiserer dog også denne værdi for at skabe nepotistiske viden-regimer, der tager patent på sandheden (Harrits & Olesen, 2012, pp. 10-14).

Ifølge Brante (2010) er professionernes viden-grundlag også karakteriseret ved at være anvendelsesorienteret. Dette vil sige, at viden-grundlaget har et praktisk sigte, såsom at intervenere, diagnosticere, servicere, oplyse o.lign.. Den særlige fagviden er således sat i relation til et objekt, eksempelvis en klient, en gruppe eller et problem, som professionen har til formål at iagttage og/eller forandre. Dette leder til professionernes anden grundværdi; at gøre.

2.3.2. Værdien at gøre

At gøre omhandler evnen til at anvende professionens viden-grundlag som navigationsredskab til at træffe valg og løse problemer af praktisk karakter. Denne værdi kan relateres til Aristoteles' beskrivelse af fænomenet *arete*; at have dyd og gode sæder (Fafner & Engberg-Pedersen, 2019). Værdien ses udtrykt i eksempelvis psykologernes principerklæring for evidensbaseret praksis punkt to, hvor det anbefales, at psykologisk ekspertise skal tage afsæt i klientens særlige træk, kultur og præferencer og kommer ligeledes til udtryk i punkt tre, hvor det anbefales, at praksis baseres på psykologisk ekspertise (Dansk Psykolog Forening, 2014, p. 2). Den ses ligeledes udtrykt i de etiske principper for læger punkt seks, hvor det anbefales, at lægens handlinger og ytringer er funderet på lægevidenskabelig erfaring (Lægeforeningen, 2018, p. 1).

Værdien at gøre tager således afsæt i et ideal om at bygge bro mellem teori og praksis. Eksemplarisk professionsforvaltning inkluderer i dette perspektiv, at relativt abstrakt og akademiseret viden appliceres i praksis og omformes til konkrete handlinger og tekniske færdigheder (Abbott, 1988, p. 318). Eksempelvis bør advokatens viden om retssystemet anvendes til at yde juridisk rådgivning og føre retssager, psykologens

viden om psyken bør anvendes til at undersøge og behandle psykisk velbefindende, og lægens viden om sygdom bør anvendes til at opretholde eller genoprette helbred.

Muligheden for at realisere idealet om en brobygning mellem teori og praksis har været hyppigt omdiskuteret i akademisk litteratur om professioner (Gallagher, 2004). Sociologer såsom Abbott (1988) og Rasmussen (2004) argumenterer i denne forbindelse for, at der eksisterer en iboende uforenlig konflikt mellem teoretisk viden og praksis viden, som udfordrer professionsforvaltningen. Teoretisk viden prioriterer således regelmæssighed og standardisering, mens praksis prioriterer individualiseret hensyntagen og situationstilpasning (Garde et al, 1997, p. 222). Idealet om at kombinere personlig, erfaringsbaseret viden med et systematiseret viden-grundlag til at belyse og løse en given problemstilling udgør i dette perspektiv et utopisk ideal (Rasmussen, 2004, p. 63). I litteraturen om professioner ses også mange forskellige bud på, hvordan forvalterne oparbejder erfaringsbaseret viden, som står i modsætning til mindre komplekse skildringer af, hvorledes professionsforvaltere opnår teoretisk viden. Nogle argumenterer for, at den erhverves i sociokulturelle fællesskaber, eksempelvis i Lave og Wengers (2001) teori om situeret læring, mens andre argumenterer for, at forvaltere opnår erfaringsviden via refleksiv tækning, såsom i Schöns (2009) teori om den reflekterende praktiker.

Et begreb, der ofte sættes i relation til værdien at gøre, er begrebet *fagligt skøn* (Pahuus & Eriksen, 2011, p. 44). Det faglige skøn henviser i denne forbindelse til professionsmedlemmers juridiske frirum til at foretage en kontekstafhængig konkret bedømmelse eller konklusion om et objekt på baggrund af et opnået viden-grundlag (Molander & Terum, 2010, p. 179). Det er en handling, der særligt anvendes, når professionsforvaltere befinder sig i situationer præget af flertydighed, kompleksitet og foranderlighed (Hjort, 2008, p. 95). En kompleksitet, der ofte udfordrer professionsforvaltere, er, når modtagerne af en professionsydelse har modstridende interesser. Dette leder til professionernes tredje grundværdi; at hjælpe.

2.3.3. Værdien at hjælpe

At hjælpe har et altruistisk islæt og relaterer sig til modtageren af det særlige stykke arbejde, som professionens udøvere varetager. Ifølge Merton (1982) bør integrationen af at vide og at gøre føre til, at modtageren føler sig hjulpet. Denne værdi kan relateres til Aristoteles' beskrivelse af fænomenet *eunoia*; at have velvilje (Fafner & Engberg-

Pedersen, 2019). Værdien ses eksempelvis udtrykt i indledningen til psykologernes principerklæring for evidensbaseret praksis, hvor det beskrives, at formålet med erklæringen er at forbedre psykisk sundhed, - altså at hjælpe (Dansk Psykolog Forening, 2014, p. 1). Den ses ligeledes i lægeløftet, hvis første løfte lyder ”at jeg ved mine forretninger som praktiserende læge stedse skal lade det være mig magtpåliggende, efter bedste skønnende at anvende mine kundskaber med flid og omhu til samfundets og mine medmenneskers gavn” (Lægeforeningen, 2019).

Udgangspunktet for værdien er, at professionsforvaltere har magt til at påvirke velfærd for modtageren i både positiv og negativ retning (Pahuus & Eriksen, 2011, p. 44). Når modtageren af professionen underkaster sig professionsforvalterens magt, gør vedkommende det, ifølge Grimen (2008, pp. 179-196), med en forventning om, at professionsforvalteren vil tilgodese vedkommendes interesser. Hvis et individ eksempelvis kontakter en læge med et brækket ben, skal mødet med professionsforvalteren gerne lede til en forbedring frem for forværring af benet. Eksemplarisk professionsforvaltning vil derfor sige, at udførelse af det særlige stykke arbejde, aktivitet eller erhverv påvirker modtagerens velfærd i positiv retning (Merton, 1982). Leicht og Fernell (2001, p. 26) supplerer dette ved at pege på, at professionsforvalteren også *bør motiveres* af at hjælpe modtageren af det særlige stykke arbejde. Denne værdi vidner altså om et ideal om næstekærlig og godgørende servicering af de, der er i kontakt med professionen.

Værdien at hjælpe har imidlertid en indlejret tvetydighed. Merton (1982) argumenterer for, at modtageren af det særlige stykke arbejde skal føle sig hjulpet men specificerer ikke, hvem modtageren er. Modtageren kan forstås i et individualistisk perspektiv, såsom hos Polkinghorne (2007, p. 19), der beskriver, at professionsforvaltere såsom psykologer bør stræbe efter det fælles mål at hjælpe den enkelte klient til at opnå en forbedret livskvalitet. Modtageren kan imidlertid også forstås i et kollektivt perspektiv, såsom hos Rasmussen (2004, pp. 57-72), der argumenterer for, at professioner skal sikre samfundets sammenhæng og statsmagtens interesser. Der kan opstå interessekonflikter mellem disse to perspektiver, som kan bringe professionsforvalteren i et etisk dilemma. Hvem retter idealet sig mod – hvem skal vedkommende hjælpe? Der eksisterer ingen juridiske vedtægter om, hvem der skal hjælpes, men nogle professioner, såsom psykolog og læge, har et tilknyttet sæt

frivillige etiske retningslinjer og principper, som professionsforvaltere kan støtte sig til i deres praksis (Dansk Psykolog Forening, 2012-2014; Lægeforeningen, 2018).

2.4. Professionsansvar

Foruden at have tilknyttet et normativt ideal inkluderer professionsforvaltning også et konkret professionsansvar. I det følgende afsnit vil jeg redegøre for forskellige dimensioner af dette ansvar ved at inddrage Moores (1970) skel mellem ansvar overfor hhv. klient/klientsystem, øvrige professionsmedlemmer og samfundet. Jeg vil i denne forbindelse desuden inddrage Kincaid og Pecorino (2004) til at beskrive på hvilken måde, dette ansvar søges varetaget på hhv. et institutionelt, et kollektivt og et individuelt plan. Endeligt vil jeg også inddrage Barbers (1978-1979) begreb om sociale kontrolmekanismer til at redegøre for, hvordan professionerne søger at imødekomme deres ansvar via forskellige former for kontrol- og sikkerhedsforanstaltninger.

2.4.1. Ansvar for klient/klientsystemer

Professionerne har et særligt ansvar overfor de individer, grupper eller organisationer, som modtager en given professionsydelse (Moore, 1970, pp. 87-108). I visse tilfælde er dette ansvar udvidet til også at inkludere individer, grupper eller organisationer, der er i sekundær berøring med en given professionsydelse, såsom modtagerens omkringliggende omgivelser og interesser (Dansk Psykolog Forening, 2012-2014, p. 33). Professionerne er i forlængelse af værdien at vide ansvarlige for, at kontakten mellem en professionsforvalter og modtager af professionsydelsen leder til en forbedring af modtagerens situation.

Forholder man sig til denne ansvarsdimension på et institutionelt plan, er det professionsforeningernes opgave at beskytte klienter mod dårlig behandling ved at etablere fælles standarder og normer for klientkontakt (Kincaid & Pecorinos, 2004). Professionsforeningerne imødekommer typisk dette ansvar ved at udforme fælles etiske principper, forpligtigelser og regler for klientkontakt, som professionsforvaltere opfordres til at efterleve til trods for, at de ikke er juridisk forpligtet på at følge dem. I tilfælde af at en professionsforvalter svigter sit klientansvar, er det imidlertid professionsforeningernes opgave at gribe ind. Dette vil sige, at hvis en

professionsforening bliver orienteret om, at en professionsforvalter har forbrudt sig på professionsidealet, skal professionsforeningen underrette tilsynsmyndigheder eller sanktionere den pågældende professionsforvalter. Denne underretning eller sanktionering kan forstås som sociale kontrolmekanismer, der skal sikre intern justits.

Forholder man sig til denne ansvarsdimension på kollektivt plan, er det professionsgruppens ansvar at sikre, at dens medlemmer lever op til professionsidealet for herved at opretholde klientens tillid til den samlede professionsstand. Kollegial kontrol og hjælp til fagfæller kan i denne forbindelse ses som sociale kontrolmekanismer, der skal værne mod professionsbrud.

Forholder man sig endeligt til denne ansvarsdimension på et individuelt plan, er det den enkelte professionsforvalters opgave at leve op til klientbeskyttende juridiske love og regler, som er tilknyttet den pågældende profession. Sættes dette i relation til eksempelvis professionen psykolog, kan love om aktindsigt, tavshedspligt, journalpligt, pligt til at videregive oplysninger, opbevaring af personfølsomme oplysninger og brug af titel ses som sociale kontrolmekanismer, der skal sikre klientens rettigheder. Det er ligeledes professionsforvalterens ansvar at overvåge, at egne handlinger efterlever ikke-lovpligtige normer og standarder for klientkontakt. Et eksempel på en ikke-lovpligtig norm ses eksempelvis udtrykt i de etiske principper for nordiske psykologer, hvor det anføres, at en professionsforvalter bør opretholde en professionel distance til en klient for at beskytte klienten mod udnyttelse og rollekonflikt (Dansk Psykolog Forening, 2012-2014, p. 33). Den enkelte professionsforvalters selvovervågning kan i denne forbindelse ses som en del af en social kontrolmekanisme, der iværksættes gennem indsocialiseringen til den givne professions værdier.

2.4.2. Ansvar for øvrige professionsmedlemmer

Professionerne har et særligt ansvar overfor hinanden i den samlede interne professionstand (Moore, 1970, pp. 109-148). Dette interne ansvar er relateret til professionernes status som selvregulerende autonome organer. Professionerne har i denne forbindelse ansvar for at varetage deres autonomi med omhu, således at der ikke opstår intern nepotisme og svigt af professionsidealet.

Forholder man sig til denne ansvarsdimension på institutionelt plan, er det relevant at inddrage Bertkau, Halpern og Yadlas (2005), der udpeger tre forskellige reguleringsmekanismer, der benyttes. Den første reguleringsmekanisme omhandler etablering af et ideal, som hviler på fælles standarder for optagelse i en profession og normer for eksemplarisk professionsforvaltning. Professionsforvaltningernes udstedelse af fælles informationsmaterialer såsom retningslinjer, etiske principper, regelgrundlag, information om adgang til sanktioner etc. kan i denne forbindelse, som nævnt, anskues som en social kontrolmekanisme der støtter denne regulering mekanisme (Kincaid & Pecorino, 2004).

Den anden reguleringsmekanisme omhandler videregivelse af viden om, hvordan dette ideal implementeres i praksis (Bertkau et al., 2005). Professionsforeningernes kvalitetssikring af professionsuddannelsernes uddannelsesindhold kan ses som en social kontrolmekanisme, hvor de tager ansvar for øvrige professionsmedlemmer ved at agere faglige garantier for sammenhæng mellem teoretiske idealer og praktiske handlinger (Kincaid & Pecorino, 2004).

Den tredje reguleringsmekanisme omhandler intern justits med, at idealet efterleves samt disciplinering, når dette forbrydes (Bertkau et al., 2005). Professionsforeningernes autorisation og sanktionering kan i denne forbindelse forstås som en social kontrolmekanisme, som fremgår i eksempelvis i de advokatetiske regler, hvor det anføres, at "Advokatrådet fører tilsyn med, at advokater overholder reglerne om god advokatskik. Advokatnævnet, der behandler klager over advokater, fastlægger det nærmere indhold af retsplejelovens standard for god advokatskik og tildeler disciplinære sanktioner i henhold til rpl. kapitel 15 b." (Advokatsamfundet, 2019, p. 1).

Sidstnævnte reguleringsmekanisme foregår ikke blot på et institutionelt niveau men også på både et kollektivt og individuelt plan. Moore (1970, pp. 115-116) beskriver i denne forbindelse, hvorledes at professionsforvaltere er særligt kompetente til at sikre justits og disciplinering, da de qua deres uddannelse og praksis er eksperter i at vurdere, hvorvidt en given handling lever op til de fælles standarder. Professionsforvaltere er således kvalificerede til at vurdere, om en fagfælle lever op til de fælles standarder og normer, som er beskrevet i informationsmaterialer såsom

eksempelvis etiske principper og principerklæringer for evidensbaseret praksis (Moore, 1970, p. 117). Moore (Ibid.) argumenterer endvidere for, at professionerne ikke blot er kvalificerede men også motiverede til at påtage sig det kollektivets ansvar for justits og disciplinering. Han beskriver i denne forbindelse, hvordan professionernes autonomi skaber et stærkt bånd imellem medlemmerne, som medfører, at der dannes en oplevelse af at være en del af et forpligtigende ”broderskab”, hvis medlemmer kan stå inde for hinandens handlinger (Ibid., pp. 109-111). Denne fællesskabsmentalitet ses eksemplificeret i de etiske principper for nordiske psykologer, hvor det anføres at ”Psykologen tager selv ansvar for kvaliteten og konsekvenserne af sit arbejde, men er samtidig bevidst om, at han af andre opleves som repræsentant for sin stand.” (Dansk Psykolog Forening, 2012-2014, p. 35).

Det kollektive ansvar for øvrige professionsmedlemmer kan siges at blive sikret via to sociale kontrolmekanismer: *Direkte kontrol af fagfæller* og *hjælp til fagfæller*. Direkte kontrol af fagfæller henviser til røgtning og indberetning, når en professionsforvalter er vidende til, at en fagfælle forbryder sig på professionsidealet. Denne sociale kontrolmekanisme ses eksempelvis udtrykt i de etiske principper for nordiske psykologer, hvor det anføres, at ”En psykolog, som bliver bekendt med, at en kollega i alvorlig grad fraviger de fagetiske principper, har pligt til at gøre den nationale psykologforening opmærksom på dette.” (Ibid., p. 38). Funktionen af denne sociale kontrolmekanisme kan siges at være at værne mod brud via straf og sanktionering. Hjælp til fagfæller henviser imidlertid til en professionsforvalters støtte og beskyttelse af en fagfælle, der er i risiko for at begå et brud på professionsidealet. Denne sociale kontrolmekanisme ses eksempelvis udtrykt i lægeforeningens etiske principper, hvor det anføres, at ”Hvis lægen finder, at en kollegas handlinger eller forfatning truer patientsikkerheden, så skal lægen afhjælpe problemet ved at gå i dialog med kollegaen.” (Lægeforeningen, 2018, p. 2). Funktionen af denne sociale kontrolmekanisme er værn mod fremtidigt brud via kollegial interaktion i pressede situationer.

2.4.3. Ansvaret for samfundet

Professionerne har et særligt ansvar overfor samfundet og dets befolkning (Moore, 1970, pp. 217-230). Statsmagten har tildelt professionerne juridisk autoriseret

kompetence til at forvalte særlige værdier i samfundet, og professionerne er i forlængelse heraf ansvarlige for, at denne autoritet forvaltes med omhu. Det er i denne sammenhæng professionernes ansvar at bidrage til samfundets sammenhæng og varetage både statsmagtens og befolkningens langsigtede interesser i forlængelse af det givne professionsideal.

Forholder man sig til denne ansvarsdimension på institutionelt plan, kan man anføre, at det er professionsforeningerne, der skal sikre, at samfundsrelevant forskning indenfor professionsfagområderne bliver distribueret (Kincaid & Pecorino, 2004). Denne fordring ses eksemplificeret i lægeforeningens etiske principper, hvor det fremgår, at læger har pligt til at følge principperne i Helsinki-deklarationen (Lægeforeningen, 2018, p. 3). Helsinki-erklæringen er udstedt af verdenslægeforeningen og indbefatter bl.a., at forskere, forfattere og sponsorer har pligt til at offentliggøre deres forskningsresultater uafhængigt af, om de påvirker egne interesser i negativ, neutral eller positiv retning (World Medical Association, 2018). Ligeledes skal der i forbindelse med offentliggørelsen af forskningsresultater informeres om, hvorvidt der er blevet modtaget økonomisk støtte, og/eller om publikationen indeholder nogle former for interessekonflikter. Dette institutionelle ansvar suppleres af et kollektivt ansvar for at føre justits med, at fælles vedtægter som disse overholdes via direkte kontrol af fagfæller og hjælp til fagfæller (Kincaid & Pecorino, 2004).

Det er ligeledes professionernes ansvar at underrette offentligheden ved observation af kritisable samfundsforhold. Forholder man sig til denne ansvarsdimension på individuelt plan, kan man argumentere for, at den enkelte professionsforvalter er pålagt at skulle varetage professionens stemme i offentligheden, når det er nødvendigt (Kincaid & Pecorino, 2004). Dette vil sige, at hvis en professionsforvalter er vidende til uforsvarlige forhold i samfundet, skal vedkommende tilkendegive sin faglige observation og vurdering i den offentlige debat.

Ovenstående ansvar kan siges at blive sikret via sociale kontrolmekanismer, som ses udtrykt i eksempelvis lægeforeningens etiske principper, hvor det fordres, at "Lægen skal bidrage til sundhed i samfundet og anvende sundhedsressourcer hensigtsmæssigt. Hvis lægen bliver opmærksom på u hensigtsmæssige forhold, bør lægen gøre

opmærksom på dette.” (Lægeforeningen, 2018, p. 3). Denne sociale kontrolmekanisme har til formål at værne befolkningen mod kritisable samfundsforhold såsom magtmisbrug, hvor statsmagter bevidst tilbageholder information, som har betydning for befolkningens sundhed og velvære. Det er i forlængelse af dette individuelle ansvar yderligere professionsgruppens og professionsforeningernes ansvar at føre justits med, at en professionsforvalters offentlige ytringer er funderet på professionens fælles værdier, standarder og normer (Kincaid & Pecorino, 2004).

2.5. Professionssvigt

I dette afsnit vil jeg redegøre for, hvordan professionsforvaltere kan forbryde sig på deres ideal og forsømme deres ansvar via forskellige typer af professionssvigt. Jeg vil foretage de analytiske distinktioner via en selvudviklet taksonomi, hvor jeg på niveau et i taksonomien skelner mellem *utilsigtet svigt* og *tilsigtet svigt*. På niveau to i taksonomien skelner jeg mellem forsømmelse af ansvar overfor hhv. *klient/klientsystem*, *øvrige professionsmedlemmer* og *samfundet*. På niveau tre vil jeg endeligt introducere underkategorierne *inkompetence*, *lemfældighed*, *passivitet*, *ineffektiv interaktion*, *manglende forfægtelse af professionsværdier i offentligheden*, *egen berigelse*, *interpersonelle overgreb*, *aktiv sløring af fejl* og *tilbageholdelse af information*. Jeg vil løbende understøtte denne fremstilling med en række cases fra danske offentlige medier, der eksemplificerer de forskellige typer af svigt.

2.5.1. Utilsigtet svigt

Utilsigtet forsømmelse af ansvar for klienter/klientsystemer – inkompetence eller lemfældighed

Utilsigtet forsømmelse af ansvar for klienter/klientsystemer er et svigt, der er karakteriseret ved, at modtageren af en given professionsydelse oplever en forværring af sin situation eller ikke får følelsen af at blive hjulpet af professionsforvalteren. Blandt eksempler på denne type svigt har jeg valgt at skelne mellem forsømmelse af ansvar for klienter grundet hhv. inkompetence eller lemfældighed. Forsømmelse grundet inkompetence omhandler de svigt, hvor professionsforvalteren ikke formår at hjælpe en klient, fordi professionsforvalteren ikke er i besiddelse af den rette viden eller de rette tekniske færdigheder. Dette vil sige, at professionsforvalteren forsømmer

sit klientansvar, fordi professionsforvalterens kompetencer ikke lever op til professionens fælles standarder for kvalitet. Et eksempel på dette ses i Region Sjælland, hvor Kirurgisk Afdeling på Nykøbing Sygehus lukkede ned for akutte operationer, da mangelfuld uddannelse af medlemmer af lægeprofessionen medførte et unormalt højt antal utilfredsstillende patientforløb præget af skader og komplikationer i forbindelse med operationerne (Nielsen, 2016).

Forsømmelse af klientansvar grundet lemfældighed omhandler imidlertid de svigt, hvor en professionsforvalter har de rette kompetencer til at kunne hjælpe klienten, men som af forskellige årsager bliver forhindret i at anvende disse kompetencer eller tvinges til at anvende dem lemfældigt i sit arbejde. Dette vil sige, at professionsforvalteren er i besiddelse af den rette viden og de rette tekniske færdigheder, der kræves for at kunne levere en ekspertise, der lever op til professionsidealet, men hæmmes i at anvende disse i sit arbejde. Denne type svigt ses eksemplificeret i en undersøgelse foretaget i samarbejde med Overlægeforeningen, Yngre Læger og Berlingske, som viste, at knap syv ud af ti overlæger og yngre læger i stigende grad oplever, at de begår fejl, som forværrer deres patienters tilstand grundet en kontinuerlig stigning af arbejdspress i løbet af de seneste fem år (Foreningen af Speciallæger, 2017). Lægerne beskriver i denne forbindelse, hvordan statslige krav om to procents produktivitetsforbedring frarøver fagprofessionelle tid til patientkontakt og sænker kvaliteten i patientydelser. Lægerne var således i besiddelse af de rette kompetencer, men grundet kontekstuelle faktorer blev disse anvendt lemfældigt.

Utilsigtet forsømmelse af ansvar for øvrige professionsmedlemmer – passivitet eller ineffektiv intern interaktion

Denne type svigt omhandler utilsigtet forsømmelse af ansvar for øvrige professionsmedlemmer. Dette svigt er karakteriseret ved mangelfuld varetagelse af opgaver tilknyttet professionens status som et selvregulerende autonomt organ, herunder manglende intern justits med, at professionsidealet efterleves og manglende disciplinering, når dette forbrydes. Blandt eksempler på denne type svigt har jeg valgt at skelne mellem forsømmelser grundet hhv. passivitet eller ineffektiv intern interaktion. Forsømmelser grundet passivitet henviser til manglende reaktion ved observation af fagfællers brud på professionsansvar. Et eksempel på et sådant svigt er, da Dansk Psykolog Forenings interne klageorgan, den etiske komité, ikke reagerede

på henvendelse fra en professionsforvalter om, at en psykolog foretog ydmygende seksuel behandling af en kvindelig klient (Olhoff-Jakobsen, 2019B). Den etiske komité havde kendskab til hændelserne i over to år uden at sanktionere den pågældende psykolog eller orientere den offentlige tilsynsmyndighed Psykolognævnet. Psykolognævnet blev først orienteret, da den kvindelige klient selv underrettede tilsynsmyndigheden, og psykologen blev herefter kendt skyldig i sine forbrydelser. Passivitet opstår således, når professionsforeninger eller dens medlemmer ikke reagerer, når de er vidne til andres svigt. Denne hændelse kan ses som et udtryk for både forsømmelse af kollegialt ansvar, idet Dansk Psykolog Forening ikke førte intern justits i forbindelse med psykologens svigt, og som forsømmelse af klientansvar, idet psykologen forgreb sig på modtageren af professionsydelsen.

Forsømmelse grundet ineffektiv intern interaktion henviser imidlertid til, når et professionsfællesskab har en fagstruktur eller intern kommunikation, der forhindrer fagfæller i at støtte eller beskytte hinanden. Dette svigt opstår således, når den interne interaktion hæmmer en professionsforvalter i at indfri professionsidealet eller forhindrer vedkommende i at føre justits med, at fagfæller indfrier professionsidealet. Et eksempel på en sådan type svigt ses illustreret i en undersøgelse af Næstved sygehus, der viser, at sundhedsvæsenets organisering hæmmer faglig sparring, samarbejde og koordinering blandt fagfæller (Fedders, 2012). Foruden at have konsekvenser for patienterne, der oplever usammenhængende patientforløb, havde de manglende fagstrukturer på Næstved sygehus konsekvenser for de fagprofessionelle, der ikke fik mulighed for at yde kollegial støtte.

Utilsigtet forsømmelse af ansvar for samfundet – manglende forfægtelse af professionsværdier i offentligheden

Denne type svigt omhandler utilsigtet forsømmelse af ansvar for samfundet og dets befolkning. Den er karakteriseret ved manglende forfægtelse af professionsværdier i offentligheden. Manglende forfægtelse af professionsværdier indbefatter eksempelvis de sager, hvor der ikke har været kollegial støtte af fagfæller, der udsættes for ugrundet offentlig kritik. Eksempler på dette er de hændelser, hvor kollegaer har været vidne til urimelig offentlig udhængning af fagfæller uden at gribe ind, som da lægestanden greb ind i Svendborgsagen, hvor en 66-årig diabetesklient døde, som følge af en 40-årig

læges manglende journalindføringer (Krejberg, 2018). I denne sag opstod der et brud på lægeforeningens etiske principper, hvor det anføres, at ”Lægen skal føre journal for at dokumentere behandlingen samt for at sikre kommunikation og sammenhæng i behandlingen.” (Lægeforeningen, 2018, p. 2). Svigtet var ikke intenderet, idet lægen havde givet en sygeplejerske besked på at måle blodsukker men imidlertid ikke journalført ordinationen. Svendborgsagen fik den samlede lægestand på barrikaderne, idet de reagerede på hændelsen ved at tilkendegive deres sympati med den pågældende læge via det kollektive hashtag ”#detkuhaværetmig” på sociale medier. De støttede således lægen ved at tilkendegive deres faglige observation og vurdering af, at svigtet skyldtes ugunstige arbejdsforhold, som den samlede profession er underlagt, frem for lægens individuelle inkompetence. Manglende forfægtelse af professionsværdier henviser således til passivitet i forbindelse med offentlig udhængning af kollegaer, der har betydning for samfundet, såsom når mediernes dækning af en given forsømmelse påvirker befolkningens generelle tillid til professionernes ekspertise.

2.5.2. Tilsigtet svigt

Tilsigtet forsømmelse af ansvar for klienter/klientsystemer – egen berigelse eller interpersonelle overgreb

Denne type svigt omhandler tilsigtet forsømmelse af modtageren af en professionsydelse. Blandt eksempler på tilsigtet svigt, der vedrører den enkelte klient, har jeg valgt at skelne mellem svigt, der er funderet i ønsker om materiel berigelse og svigt, der har form af interpersonelle overgreb. Forsømmelse grundet materiel berigelse henviser til, når en professionsforvalter begår tilsigtet svigt for at tilegne sig goder af forskellig karakter. I denne type svigt forsømmes idealet om næstekærlig og godgørende servicering af de, der berøres af professionen således bevidst. Et eksempel på denne type svigt er sagen om Nielsen Nørager, hvor advokater påtog sig en opgave, der var i strid med udbudsloven med henblik på at modtage ulovlige skattekrone betalt af statslige forvaltninger (Ishøj, 1019). Ved at modtage opgaver for Københavns Kommune uden at de havde været i udbud, tilgodeså de ikke kommunens interesse i at få den bedst mulige ydelse til den laveste pris. I stedet forfulgte de egne økonomiske interesser på bekostning af serviceringen af både den danske stat og befolkning.

Forsømmelse grundet interpersonelle overgreb henviser imidlertid til tilfælde af tilsigtet svig, hvor en professionsforvalter foretager et overgreb på modtageren af professionsydelsen. Dette svigt er på samme måde som utilsigtet forsømmelse af konkret klientansvar karakteriseret ved, at modtageren af en given professionsydelse oplever en forværring af sin situation eller ikke får følelsen af at blive hjulpet af professionsforvalteren. Et eksempel på interpersonelt overgreb er psykologen, der foretog ydmygende seksuel behandling af en kvindelig klient og misbrugte hendes afhængighed af behandling (Olhoff-Jakobsen, 2019A; Olhoff-Jakobsen, 2019B). Sagen er et eksempel på brud på de etiske principper for nordiske psykologer, hvor det anføres, at en psykolog "...misbruger ikke sin magt og stilling til at udnytte klientens afhængighed og tillid." (Dansk Psykolog Forening, 2012-2014, p. 36). Psykologen i denne sag havde et behandlingsforløb med en ung kvinde, der tidligere havde været udsat for seksuelle overgreb. Psykologens behandling af kvinden inkluderede at få den unge kvinde til at genopleve de seksuelle overgreb, hvor det i behandlingen var psykologen selv, der begik disse. Den unge kvinde indgik frivilligt i det ydmygende seksuelle forhold, hvor hun underkastede sig psykologens seksuelle befalinger. Denne sag kan ses som et svigt, idet den pågældende psykolog udnyttede klientens tillid til, at han som fagprofessionel anvendte faglig indsigt og videnskabelige metoder i sin behandling. Psykologen misbrugte således det asymmetriske magtforhold, der er indlejret i professionerne ved at udnytte klientens faglige uvidenhed.

Tilsigtet forsømmelse af ansvar for øvrige professionsmedlemmer – aktiv sløring af fejl

Denne type svigt omhandler tilsigtet forsømmelse af ansvar for øvrige professionsmedlemmer. Denne type svigt er karakteriseret ved bevidst mangelfuld varetagelse af opgaver tilknyttet rollen som selvregulerende autonomt organ, herunder varetagelse af reguleringsmekanismen intern justits med, at idealet efterleves samt disciplinering, når dette forbrydes. Denne type svigt indbefatter aktiv sløring af fejl, som medfører negative konsekvenser for professionstanden og dens medlemmer. Aktiv sløring af fejl i denne forbindelse forstås som sløring af både egne eller fagfællers fejl. Denne type svigt omtales eksempelvis af Mogensen, tidligere narkoselæge og lægelig direktør på Hvidovre Hospital, som har udtalt, at der har været en lægelig kultur, hvor kollegaer holder hånden over kollagers fejl og manglende kompetence (Pedersen, 2017). Morgensen har selv forsøgt at indberette en fagfælle til

Sundhedsstyrelsen, da han vurderede, at fagfællen udgjorde en alvorlig trussel for patienternes sikkerhed. I dette tilfælde blev fagfællen imidlertid ikke sanktioneret men blot overflyttet til et andet hospital. Den manglende kollegiale røgtning kan videre relateres til et nyligt studie af selvmedicinering og misbrug af rusmidler blandt læger (Sørensen, 2018). Studiet viste, at nogle læger har udviklet et misbrug af rusmidler såsom alkohol, kokain og beroligende piller, hvor deres indtag skyldes et oplevet pres grundet krav om konstant øget performanceniveau, standardisering, kollegial konkurrence, psykisk belastning fra kritisk klientkontakt og organisatoriske hierarkier herunder ledelseslag. I studiet beskrives det, at frygt for sanktionering har afholdt de pågældende læger fra at søge behandling og kollegial hjælp, og at kollegaer, der har været vidende til svigt, har dækket over det, da de anser misbruget som værende et privat frem for et institutionelt problem.

Tilsligtet forsømmelse af ansvar for samfundet – tilbageholdelse af information

Denne type svigt omhandler tilsligtet forsømmelse af ansvar for samfundet og befolkningen, og er karakteriseret ved tilbageholdelse af information, hvor en professionsforvalter enten bevidst misinformerer eller tilbageholder vigtig information for en klient og/eller for samfundet. Et eksempel på sådan tilbageholdelse er sager om læger, der skjuler information om, at deres virke bliver sponsoreret af virksomheder i medicinalindustrien (Villesen, 2012). I disse sager slører de fagprofessionelle således det økonomiske bånd, der eksisterer mellem deres professionelle praksis og kommercielle medicinalvirksomheder. Disse sager eksemplificerer brud på lægeforeningens etiske principper, hvor det anføres, at ”Lægen skal bevare sin uafhængighed og kommunikere åbent om situationer, hvor lægens personlige værdier eller interesser kunne influere lægens dømmekraft. Lægen må ikke i sin lægerolle reklamere for lægemidler eller varer, der angives at have helbredende eller forebyggende virkning.” (Lægeforeningen, 2018, p. 3). Disse sager har givet anledning til offentlig kritik af lægers forskningsrapportering, idet lægerne har tilbageholdt relevante studier af skadevirkninger ved medicinske præparater for befolkningen (Götzsche, 2011). Der har ligeledes været kritik af, at disse læger har deltaget i virksomhedernes marketingstrategi via spøgelsesforfatteri, hvor lægerne publicerede artikler forfattet af virksomhederne i deres eget navn uden at oplyse herom. Disse sager kan ses som et svigt, idet de fagprofessionelle indgår i kritisable samfundsforhold ved at udnytte samfundets manglende faglige indsigt.

2.6. Opsummering

I dette kapitel har jeg redegjort for, hvordan en profession kan forstås som en afgrænset sammenslutning i en arbejdsrelateret kontekst. Jeg har vist, hvordan begrebet profession kan defineres ud fra den juridiske professionsmarkør autoriseret kompetence såvel som den sociologiske professionsmarkør social lukning. På baggrund af denne afgræsning har jeg redegjort for forskellige bud på, hvorfor vi historisk set har haft behov for professioner. Jeg har i denne forbindelse beskrevet, hvordan fremkomsten af professioner varierer på tværs af samfundsgrænser grundet forskelle i relationer til hhv. statsmagt og civilsamfund. Til trods for forskelle i disse spændingsfelter mellem stat og civilsamfund på tværs af landegrænser, ses der dog en gennemgående forventning om, at alle professionsforvalterne indfrier et professionsideal, der konstitueres af de tre grundværdier at vide, at gøre og at hjælpe, og at professionerne lever op til et særligt ansvar overfor klienter/klientsystemer, øvrige professionsmedlemmer og samfundet, der kan siges at fordele sig – og blive søgt håndteret – på hhv. et institutionelt, et kollektivt og et individuelt plan. Forbryder professionsforvaltere sig mod dette ideal og ansvar, kan der siges at opstå et svigt. Der kan i denne forbindelse differentieres mellem utilsigtet svigt og tilsigtet svigt af ansvar for klienter/klientsystem, øvrige professionsmedlemmer og samfundet under hver af disse hovedkategorier. Næste led i min besvarelse af min problemformulering er at undersøge, hvilke drivkræfter, der kan få professionsforvaltere til at begå sådan professionssvigt.

Kapitel 3: Analyse af drivkræfter der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar

I dette kapitel vil jeg behandle nogle af de forskellige forhold, der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar. Jeg vil opdele denne analyse i tre etaper, hvor jeg i hver etape vil beskæftige mig med drivkræfter på forskellige niveauer. De niveauer jeg vil skelne mellem er hhv. samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau. Jeg vil sammenlagt identificere fem drivkræfter, der består i hhv. *desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold*, *kommercialisering af professionerne*, *fleksibilisering af arbejdsmarkedet*, *standardisering af professionsydelse* og *øget pres på professionerne*. Hver drivkraft vil blive udfoldet gennem en præsentationskæde, hvor jeg først redegør for den pågældende drivkrafts hovedfaktorer, dernæst beskriver de konsekvenser, som denne medfører og slutteligt diskuterer, hvordan disse konsekvenser kan medføre manglende efterlevelse af professionsideal og konkrete svigt af professionsansvar.

3.1. Drivkræfter på samfundsniveau

Jeg vil i det følgende belyse forskellige drivkræfter på samfundsniveau ved at diskutere, hvordan to drivkræfter, som jeg har valgt at benævne hhv. *desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold* og *kommercialisering af professionerne*, kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar.

3.1.1. Drivkraft 1: Desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold

Den første drivkraft på samfundsniveau, som jeg vil diskutere, omhandler en desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold. Jeg vil i denne forbindelse udfolde, hvordan denne desavouering kan medføre en legitimitetskrise, der igen kan afstedkomme en udhuling af professionsforvalteres selvtillid, der kan resultere i, at professionsforvalterne for det første ikke forfægter professionsværdier i offentligheden, og herved begår et utilsigtet svigt af ansvar for samfundet, og for det andet aktivt slører fejl, og herigennem begår et tilsigtet svigt af ansvar for fagfæller.

Flere samfundsanalytikere, som f.eks. Nichols (2017) i en amerikansk kontekst og Lund (2008) i en dansk sammenhæng, argumenterer for, at der er en stigende tendens til desavouering af ekspertstemmer i samfundet. Lund argumenterer i bogen *New Public Management - rehabilitering af markedet* for, at desavouering af ekspertstemmer kan anskues som en global samfundstendens, der er initieret fra politisk hold. Lund anfører i denne forbindelse, at desavouering af ekspertstemmer bl.a. kommer til udtryk i måden, hvorpå fagprofessionelle i offentligheden i stigende grad bliver fremstillet som nyttemaksimerende og egoistiske agenter, der tilsidesætter loyalitet, faglighed, professionalisme og etik for egen vindings skyld (Ibid., p. 57). Det er i denne kontekst relevant at fremhæve, at Lund (Ibid.) ikke er alene om at udpege tiltagende politiske angreb på professionelles autoritet i den offentlige sfære. Aktuelt kan man særligt henvise til USA, hvor Trump, landets præsident, har indledt kampagner imod brug af eksperter, og selv holder dem udenfor vigtige beslutningsprocesser, statslige topposter og diplomatiske samtaler i videst mulige omfang (Nichols, 2017, pp. 211-108). Trump har som en del af denne kampagne udtalt, at eksperter er ”unødvendige” for et samfund (Ibid., pp. 210-211). Den globale desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold kom i en dansk kontekst mest markant til udtryk i den tidligere statsminister Fogh Rasmussens nytårstale fra 2002, der blev indledt med et angreb på professionel ekspertise. Fogh Rasmussen karakteriserede i denne forbindelse ekspertudtalelser som ”unødvendigt smagsdommeri” og betvivlede eksplicit professionsforvalteres evne til at tilsidesætte egne interesser. Fogh Rasmussen udtalte endvidere, at han havde til hensigt at ”rydde op” i professionel ekspertise i statslige nævn og udvalg, da disse udgjorde et eksperttyranni, som eroderede den frie folkelig debat og den enkeltes mulighed for at træffe selvstændige valg (Statsministeriet, 2002).

I lyset af den globale samfundstendens til desavouering af ekspertstemmer er det i første omgang relevant at belyse, hvad de politiske aktører potentielt kan vinde ved disse angreb, og hvilke konsekvenser disse angreb kan få for professionsforvaltere. Både Lund (2008) og Nichols (2017) argumenterer for, at de politiske angreb er en central komponent i en generel neoliberal agenda om at gøre op med statslig regulering. Angrebene anskues i dette perspektiv som en integreret del af en politisk offensiv, hvor der ønskes et opgør med den statslige varetagelse af samfundsopgaver, der blev etableret i kølvandet på 2. Verdenskrig (Lund, 2008, p. 11). Politikere på

tværs af landegrænser søger derfor aktivt at erstatte professionel autoritet og indflydelse med en markedsstyring, hvor statskontrol opløses, og samfundets institutioner privatiseres og topstyres. En metode til at opnå dette er ved at påstå, at professionel ekspertise udgør en trussel mod samfundsøkonomisk effektivitet og borgernes frihed fremfor at fremstille samme som en instans, der medvirker til at sikre, at civilsamfundets behov og interesser tilgodeses på et fagligt, upartisk grundlag. (Lund, 2008, p. 28). Konsekvenserne af dette globale neoliberale fremstød er også hovedtemaet i essaysamlingen "The global assault on teaching, teachers, and their unions – stories for resistance", hvor Compton og Weiner (2008) præsenterer en række analyser og undersøgelser af politiske angreb på fagprofessionelle. I et af disse essays foretager Rincones, Hampton og Silvas (2008, pp. 37-41) en analyse af den neoliberale offensiv i det mexicanske uddannelsessystem, hvor professionelle fratages autoriteten til at tilrettelægge undervisningsindhold, der virker fagligt stimulerende, da eksportorienterede virksomheder og staten har tilegnet sig magten til at afgøre, hvilke kompetencer de studerende skal udvikle for at imødekomme international markedsefterspørgsel med henblik på øget omsætning. Compton og Weiner (2008) argumenterer endvidere for, at det reelt set er professionsforvalterne og borgerne, der ender som taberne af en politisk neoliberal offensiv som denne, idet kvaliteten af professionelle velfærdsydelser forringes i takt med, at markedets usynlige hånd hæmmer professionsforvalternes evne til at agere som et neutralt, medierende led mellem statsmagt og befolkning. Vinderne er, ifølge Compton og Weiner (Ibid., pp. 4-5), imidlertid statsoverhovederne selv og private virksomheder, som vil tilegne sig øget indflydelse, magt og økonomisk profit. I dette perspektiv kan desavouering af ekspertstemmer altså ses som et angreb, der har rod i politiske, egennyttige ambitioner om at opnå uantastet magt og indflydelse.

Compton og Weiner (Ibid., p. 6) fremfører endvidere, at politiske aktører skjuler deres egennyttige intentioner gennem propaganda og falsk retorik. At fremstille professionsforvaltere som værende illoyale, nyttemaksimerende aktører tjener både til at fjerne fokus fra de politiske aktørers faktiske ambitioner og at undgå offentlig kritik af uforsvarlige forhold og negative følger af den neoliberale offensiv, da en sådan kritik kan udgøre en trussel mod den politiske strategi. Forfølges dette ræsonnement, kan politiske aktører ikke forhindre professionsforvaltere i at ytre en fagligt baseret kritik af den neoliberale offensiv, men de politiske aktører kan devaluere

professionsforvalternes budskaber overfor befolkningen ved at angribe professionernes legitimitet. At have legitimitet henviser i denne kontekst til, når en gruppes handlinger anses som værende ønskværdige og meningsfyldte ud fra samfundets alment accepterede normer og værdier (Suchman, 1995, p. 574). Man kan argumentere for, at når de politiske aktører udviser manglende respekt og anerkendelse af professionsforvalternes deltagelse i den offentlige debat, spreder de en mistillid, der kan påvirke den generelle opfattelse af, hvorvidt professionsforvaltere overhovedet er kvalificerede til at varetage statslige samfundsopgaver. Derved sætter de det særlige tillidsforhold mellem profession og befolkning på spil. Dette ses eksemplificeret i Nichols (2017) samfundsanalyse i *The Death of Expertise*, hvori der redegøres for, at en politisk drevet kampagne imod ekspertviden i USA har medført, at fagprofessionelle ikke længere har befolkningens opbakning til at varetage den demokratiske samfundsopgave som politikernes og befolkningens rådgivere. Konsekvensen af den manglende opbakning er, at befolkningen ikke længere går i dialog med fagprofessionelle, og de afviser ekspertråd såsom lægens anbefaling om, at børn bør vaccineres mod mæslinger (Ibid., p. 4-11). Dette kan siges at bringe professionsforvaltere i en *legitimitetskrise*, der betegner den krisetilstand, en gruppe oplever, når et samfund dekonstruerer gruppens legitimitet (Esquith, 1987, pp. 237-241). Et dansk eksempel på denne krisereaktion ses også udtrykt i artiklen ”*Læger og psykologer i opråd: Jobcentrene ignorerer os!*”, hvor Dansk Psykolog Forening og Lægeforeningen tilkendegiver deres frustration over, at jobcentrene som statsstyrede institutioner ikke længere følger professionsforvalternes anbefalinger (Fagbladet 3F, 2019). I denne artikel beskriver professionsforvaltere, hvordan de oplever magtesløshed, idet deres viden-grundlag og ekspertise afvises af både stat og befolkning.

Forholder man sig til, hvordan en legitimitetskrise kan få konsekvenser for professionsforvalteres potentielle efterlevelse af professionsideal og professionsansvar, er det relevant at diskutere, hvordan den reducerede legitimitet kan bidrage til en udhuling af professionsforvalternes autonomi og selvtillid, som kan afholde professionsforvalterne fra at forfægte professionsværdier offentligt. Det er i denne forbindelse relevant at inddrage et studie af Kampkuiper (2015), der påviser, hvordan negativ omtale og feedback sænker selvtillid og kognitiv tillid til ens omgivelser. Sat i relation til redueringen af professionsforvalternes legitimitet vil det

altså sige, at når politiske aktører, såsom Trump og Fogh Rasmussen, taler dårligt om professionsforvaltere og giver dem negativ feedback i offentligheden, så kan det svække professionsforvalternes selvtillid og formindske deres tillid til det omkringliggende samfund. Dette kan også sammenholdes med Banduras (1977) teori om adfærdsregulering, hvor han argumenterer for, at lav grad af selvtillid og kognitiv tillid til ens omgivelser hæmmer individets tro på egne evner til at kunne overkomme udfordringer, hvilket leder til passivitet i mødet med udfordringer. Sættes også dette i relation til professionsforvaltning kan man m.a.o. argumentere for, at svækket selvtillid og tillid til det omkringliggende samfund som følge af fratagelsen af legitimitet samlet set kan medføre, at professionsforvalterne forholder sig passivt og ikke forsvarer sig, når de angribes offentligt og herved begår et utilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører det at forfægte professionsværdier i den offentlige debat. Et sådan svigt ses eksemplificeres i Compton og Weiners (2008) essaysamling, hvori Steensen (2008, pp- 43-45) redegør for, at professionerne kun har indledt enkelte aktive, kollektive modsvar på offentlig udhængning og autoritetstab, og at disse ikke har haft gennemslagskraft grundet en skrøbelig og usammenhængende organisering uden tilknytning til internationale bevægelser.

Foruden dette utilsigtede ansvarssvigt overfor samfundet kan Banduras (1977) teori om adfærdsregulering også anvendes til at argumentere for, at manglende selvtillid potentielt set kan lede til et tilsigtet svigt af fagfæller. Man kan i denne forbindelse argumentere for, at hvis professionsforvalterne ikke tror på egne evner til at kunne overkomme udfordringer, vil de forsøge at undgå udfordrende situationer såsom hændelser, hvor en professionsforvalter bliver hængt ud i offentligheden efter at have begået et svigt. En måde, hvorpå professionsforvaltere kan undvige sådan offentlig kritik, er at holde hånden over hinanden ved at sløre egne eller fagfællers fejl. En sådan sløring vil skærme professionsforvalterne mod dårlig omtale, men vil imidlertid også medføre et tilsigtet svigt af det kollektive ansvar for intern justits.

3.1.2. Drivkraft 2: Kommercialisering af professionerne

Den anden drivkraft på samfundsniveau som jeg vil diskutere, omhandler kommercialisering af professionerne. Jeg vil i det følgende argumentere for, at kommercialisering af professionerne kan udfordre professionernes integritet i både en uddannelses- og praksissammenhæng, hvilket kan øge risikoen for utilsigtede svigt af

ansvar for fagfæller pga. passivitet og også utilsigtede svigt af ansvar for klienter pga. inkompetence.

Man kan med afsæt i Lund (2008) argumentere for, at det samlede verdenssamfund i stigende grad domineres af en kommercialisering. Kommercialisering kan forstås som et neoliberalt markedsøkonomisk princip om, at alt bør gøres til genstand for salg og tilpasses markeds kræfterne (Ibid., p. 17). Ifølge Lund har kommercialisering vundet indpas i det samlede verdenssamfund, og indgår som et centralt hovedelement i den dominerende globale styringsmodel New Public Management. Denne model tager udgangspunkt i en vision om at rehabilitere markedet og overføre økonomibaserede markedsdrevne styreformer fra den private sektor til de offentlige institutioner (Ibid., p. 19). Kommercialisering kan derfor, ifølge Lund, siges at repræsentere en økonomisk reduktionisme, hvor markedsøkonomiske principper ukritisk bliver overført på samfundsområder, der traditionelt set ikke har været drevet af økonomiske dynamikker (Ibid., p. 56). Kommercialiseringens gennemslagskraft i en professionskontekst kommer eksempelvis til udtryk i måden, hvorpå den tidligere VK-regering implementerede en statslig styringsmodel i Danmark, der medførte, at offentlig professionsforvaltning skulle baseres på markedsstyring, hvor der i denne forbindelse blev indført markedsbaserede efterspørgselsvurderinger af professionelt arbejde via brugerbetalingsundersøgelser, servicedeclarationer, evalueringer etc. (Ibid., pp. 73-76).

Fortalere for kommercialisering af professionerne, såsom DeStefano (2012), advokerer for, at kommercialisering af professionerne er en nødvendig udvikling, der medfører gevinster som eksempelvis innovation. DeStefano (Ibid., pp. 2822-2845) argumenterer i denne forbindelse for, at professionsforvaltere bør indgå i en dynamisk interaktion med virksomheder for derved at sikre, at professionerne ikke isoleres fra tendenser i samfundet. Endvidere sætter DeStefano (Ibid., 2807-2819) også fokus på kommercialisering af professionerne i en uddannelsessammenhæng, hvor hun fremfører, at ekstern virksomhedssponsorering af uddannelser begunstiger professionernes professionalisme, idet der skabes et åbent miljø, der fremmer samarbejde med omverdenen. DeStefano (2012) eksemplificerer således, hvordan kommercialisering af professionerne ofte fremstilles som en nødvendig tilpasning til markedskrav.

Man kan imidlertid forholde sig kritisk til den positive valorisering af kommercialisering ved at inddrage Standings (2017) analyse af kommercialisering i værket *Prekariatet*, hvor han argumenterer for, at kommercialisering også kan medføre væsentlige omkostninger. Det er i denne kontekst vigtigt at pointere, at Standing (Ibid.) tager udgangspunkt i en global kommercialiseringstendens i relation til arbejdsmarkedet generelt og ikke i relation til professionerne specifikt, hvorfor man ikke kan overføre hans argumentation til nærværende analyse uden forbehold. Med dette in mente vil jeg alligevel argumentere for, at man kan perspektivere grundelementerne i hans analyse til en professionsmæssig kontekst og belyse potentielle konsekvenser af kommercialisering i afledt forstand. Jeg vil i denne forbindelse inddrage Standing (Ibid.) til at belyse kommercialiseringens betydning for professionerne i både en uddannelses- og praksissammenhæng.

I en uddannelsessammenhæng argumenterer Standing (Ibid., p. 137) for, at uddannelsessystemet i vidt omfang er blevet en del af en markedsdrevet industri, der styres af en forretningsmodel centreret om et ønske om at skabe omsætning, økonomisk effektivitet og målbar profit. Kommercialiseringen af uddannelsessystemet kommer eksempelvis til udtryk i det forhold, at uddannelsesinstitutioner i visse lande ikke længere administreres af et undervisningsministerium men derimod af et erhvervsministerium. Standing (Ibid.) argumenterer i denne forbindelse for, at universiteterne har gennemgået en transformation fra at være en dannelsesinstitution, hvis kerneopgave var at skabe uafhængig viden til at blive en fabrik, der producerer kandidater og eksamensbeviser. Standing (Ibid., p. 141) eksemplificerer dette ved at komme med eksempler på universiteter, der gør eksaminerne lettere at bestå og sænker undervisningsforpligtigheden for at øge gennemførselsprocenten – altså forøge varecyklus. Ifølge Standing (Ibid., p. 142) er køberne af disse varer virksomheder, som i stigende grad forsøger at tilegne sig indflydelse på uddannelsesindhold ved at tilbyde økonomiske sponsorater til universiteterne. Han argumenterer i denne forbindelse for, at hvis det faglige indhold i uddannelserne influeres af virksomheder, kan det påvirke kvaliteten af indholdet i uddannelserne negativt. Standing (Ibid., pp. 137-141) beskriver endvidere, at vi ser en forøgelse af universiteter, der erstatter traditionelle mesterlæreforløb, hvor novicer får ny viden ved at modtage undervisning af en erfaren mesterlærer, med digitale løsninger såsom online kandidatgrader, hvor der for at

minimere universitetets facilitets- og lokaleomkostninger ikke er kontakt mellem studerende og undervisere. Undervisernes primære funktion i disse digitale forløb er heller ikke længere at agere videnskabelige indholdsleverandører som i de traditionelle undervisningsforløb men derimod at agere som coaches (Standing, 2017, p. 138). Endvidere argumenterer Standing (Ibid.) for, at der i stigende grad fokuseres på, hvad de studerende anser som værende vigtigt for at blive konkurrencedygtige på arbejdsmarkedet frem for, hvad underviseren ud fra et professionsfagligt perspektiv vurderer som værende vigtigt.

Relateres ovenstående fremstilling af kommercialisering af uddannelsessystemet i generel forstand til nærværende undersøgelse af professionsuddannelser specifikt, kan man argumentere for, at der er aspekter af professionsuddannelsernes struktur, som hæmmer en direkte overførelse af analysen. En direkte overførelse hæmmes eksempelvis af det forhold, at professionsuddannelserne har indlejret forskellige former for kontrolmekanismer, såsom studieordninger, der beskytter professionerne mod ukritisk markedsstyring i en uddannelsessammenhæng. Studieordningerne danner et juridisk grundlag for uddannelsestilrettelæggelsen, som er baseret på bestemmelser udsendt af et ministerium og yderligere udarbejdet i samarbejde med et uddannelsesnævn, studienævn og endeligt godkendt af en dekan. Sådanne studieordninger forhindrer professionsuddannelserne i en ukritisk tilpasning til virksomhedernes og studerendes efterspørgsel. Man kan imidlertid argumentere for, at de tendenser, Standing (Ibid.) beskriver i sin analyse, kan påvirke professionernes integritet indirekte, idet professionsuddannelserne skal konkurrence med andre uddannelsesudbydere, der ikke beskyttes af samme kontrolmekanismer og dermed har større grad af frihed til at tilpasse deres uddannelsesudbud til markedskræfterne. I dette perspektiv kan professionernes kontrolmekanismer siges at få en tvetydig betydning, idet de både beskytter professionsuddannelserne mod ukritisk overføring af markedsøkonomiske principper, men på samme tid også kan hæmme deres konkurrencedygtighed. Denne tvetydighed kan skabe et pres på professionsuddannelsernes integritet. Integritet forstås i denne kontekst som professionernes evne til at sikre sammenhæng mellem idealer og handlinger. Man kan argumentere for, at kommercialisering ikke i direkte forstand kan presse professionsuddannelserne til at lade sig styre af økonomiske interesser, men at deres integritet kan udfordres indirekte, idet kommercialisering kan skabe en konkurrence

blandt uddannelsesudbydere, som kan udfordre professionsuddannelsernes evne til at modstå pres fra markedsefterspørgslen.

I en praksissammenhæng argumenterer Standing (2017, pp. 137-140) for, at kommercialiseringstendensen medfører, at markedsefterspørgselen også har fået primat på arbejdsmarkedet. Standing (Ibid., pp. 44-52) beskriver i denne sammenhæng, at markedet ikke længere efterspørger specialiserede kombinationer af professionel viden, færdigheder og erfaringer men derimod omstillingsparathed, hurtighed og tilpasningsdygtighed. Han argumenterer i denne kontekst for, at der ikke længere efterspørges kvaliteter såsom fordybelse, eftertænksomhed og faglig klogskab (Ibid., 2017, p. 136).

Sættes Standings (Ibid.) beskrivelse af efterspørgsmål i relation til professionsforvaltning, kan man anføre, at en ukritisk overføring fra generel tendens til specifik professionsforvalteres ekspertise udfordres. Professionernes praksis er beskyttet af reguleringsmekanismer, der sikrer, at der bliver ført intern justits med, at professionsforvalternes ekspertise lever op til professionens fælles standarder for kvalitet. Kommercialisering kan således ikke presse professionsforvaltere til ukritisk at tilbyde de kompetencer, som markedet efterspørger. Man kan imidlertid argumentere for, at markedsefterspørgslen kan påvirke professionsforvalternes praksis i de tilfælde, hvor der fra politisk side indføres markedsbaserede styringsmodeller, der opfordrer offentlige professionsforvaltere til at levere ydelser, som skaber løsninger, der primært tager afsæt i en økonomibaseret markedsefterspørgsel frem for professionsidealet og professionsansvaret (Lund, 2008, pp. 73-76). Sådanne styringsmodeller kan siges at udfordre professionsforvalternes integritet, idet de tre professionsværdier, at vide, at gøre og at hjælpe, kan kollideres med en ny kommercialiseringsværdi, der fordrer det *at sælge*.

Forholder man sig til konsekvenserne af reduceret integritet, kan man anføre, at reduceret integritet både kan øge risikoen for utilsigtede svigt af ansvar for øvrige professionsmedlemmer og utilsigtede svigt af ansvar for klienter. Reduceret integritet kan derfor potentielt set medføre, at dele af professionernes reguleringsmekanismer mister styrke. Presses professionsuddannelser eksempelvis til at lade sig markedsstyre i det omfang, de interne kontrolmekanismer tillader dem, kan det svække

professionsuddannelsesinstitutionernes evne til at definere og kvalitetssikre indholdet i en grad, hvor det kan karakteriseres som et svigt af fagfæller på institutionelt plan grundet passivitet. Dette svigt vil indebære, at professionsforeningerne forsømmer deres ansvar for at opretholde reguleringsmekanisme et, der omhandler etablering af et fælles ideal, som hviler på fælles standarder for optagelse i en profession og normer for eksemplarisk professionsforvaltning, såvel som reguleringsmekanisme to, der omhandler at videregive viden om, hvordan dette ideal implementeres i praksis (Bertkau et al., 2005). Dette utilsigtede svigt af fagfæller kan yderligere medføre utilsigtede svigt af ansvar for klienter. Svækkes professionsuddannelsernes evne til at definere og kvalitetssikre indholdet på professionsuddannelserne, kan det med afsæt i Standings (2017) fremstilling af kommercialiserede uddannelsesinstitutioner formodes, at kvaliteten af uddannelsesindehold vil påvirkes negativt. Sænkes kvaliteten på professionsuddannelserne, kan det blive afspejlet hos de professionsforvaltere, der har modtaget undervisningen og potentielt set lede til utilsigtede svigt af klienter som konsekvens af inkompetence.

1.1.3. Opsummering

I min belysning af drivkræfter indenfor samfundssfæren har jeg diskuteret, hvordan desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold kan medføre en legitimitetskrise, der igen kan medføre svækket selvtillid hos professionsudøvere, hvilket kan udfordre professionsforvalteres evne til at indfri dele af deres professionsansvar herunder at forfægte værdier i den offentlige debat samt at sikre intern justits. Jeg har i denne forbindelse argumenteret for, at svækkelsen af professionernes legitimitet kan ses som en del af et neoliberal politisk offensiv, hvor politiske aktører slører egne ambitioner om at få øget indflydelse, magt og økonomisk profit ved at angribe professionerne i det offentlige rum. Jeg har ligeledes diskuteret, hvordan kommercialisering af professionerne kan udfordre professionsudøveres integritet i både en uddannelses- og praksissammenhæng, hvilket kan øge risikoen for utilsigtede svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for fagfæller pga. passivitet, samt utilsigtede svigt af ansvar for klienter pga. inkompetence. Her har jeg argumenteret for, at kommercialisering opfordrer professionerne til at lade deres form og indhold tilpasse sig markedets kortsigtede efterspørgsel frem for at tilpasse det til borgernes og det samlede samfunds langsigtede interesser.

3.2. Drivkræfter på organisationsniveau

I dette afsnit vil jeg belyse drivkræfter på organisationsniveau ved at diskutere, hvordan to drivkræfter, som jeg har valgt at benævne hhv. *fleksibilisering af arbejdsmarkedet* og *standardisering af professionsydelser* kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar.

3.2.1. Drivkraft 1: Fleksibilisering af arbejdsmarkedet

I dette afsnit vil jeg udfolde, hvordan fleksibilisering af arbejdsmarkedet kan skabe usikkerhed, hvilket igen kan medføre en resignation eller en opportunisme blandt professionsforvaltere, som på hver deres måde kan resultere i en række brud på professionsideal og professionsansvar.

Fleksibilitet bliver ofte fremstillet som en nødvendig motor for vækst og fremdrift på det globale arbejdsmarked (Standing, 2017, p. 31). Det primære argument for et fleksibelt arbejdsmarked er i denne forbindelse, at det skaber fri konkurrence og naturlig markedstilpasning (Ibid., p. 11). Der differentieres i denne forbindelse ofte mellem fem supplerende fleksibilitetsdimensioner (Navrbjerg, 2011, pp. 68-69). (1) *Funktionel fleksibilitet* henviser til omfordeling af de ansattes arbejdsfunktioner, herunder antal funktioner de ansatte varetager, og i hvilken grad disse skifter. (2) *Lønmæssig fleksibilitet* dækker over virksomhedernes tilpasning af lønninger til både eksterne faktorer herunder forandringer i markedsbetingelser og interne faktorer herunder de ansattes individuelle indsatser. (3) *Numerisk fleksibilitet* vedrører virksomheders tilpasning af arbejdskraft til udsving i arbejdsmængden. (4) *Arbejdstidsmæssig fleksibilitet* henviser til tilpasning af de ansattes arbejdstid til arbejdsmængde såvel som de ansattes egne behov. (5) Slutteligt omhandler *teknisk-organisatorisk fleksibilitet* virksomheders tilpasning til teknisk udvikling og eksterne produktionsforandringer. De fem former for fleksibilitet italesættes ofte som en positiv drivkraft, der holder organisationernes produktionstempo oppe og som en drivkraft, der muliggør individuel selvrealisering i et humaniseringsperspektiv (Piore & Sabel, 1984, pp. 5-13; Limborg, 2002, p. 164).

Til trods for den positive valorisering af fleksibilitet kan man med udgangspunkt i bl.a. Standing (2017) argumentere for, at fleksibiliteten kan medbringe negative

skyggesider, herunder øget usikkerhed. Man kan i denne forbindelse argumentere for, at der kan identificeres en række usikkerhedsdimensioner til de forskellige former for fleksibilitet, som samlet bringer professionsforvaltere i en *prekær psykologisk tilstand*. Fænomenet prekariatet blev introduceret i år 2011 af Arne Kalleberg, der anvendte begrebet til at beskrive, hvorledes jobpolariseringen på det fleksibiliserede arbejdsmarked siden 1970'erne har øget antallet af individer, der oplever en kronisk tilstand af usikkerhed og manglende arbejdsgoder (Vallas, 2015). Denne forståelse af begrebet er siden blevet videreudviklet af eksempelvis Standing (2017, pp. 21-40), der har udvidet begrebet til at omfatte både en voksende distinkt socioøkonomisk gruppe bestående af individer med en prekær tilknytning til arbejdsmarkedet og en proces, hvor det samlede verdenssamfund i stigende grad frarøves muligheden for at oparbejde en langsigtet karriere og erhvervsmæssig udvikling. Det er blevet vist, at disse prekære livsbetingelser kan have negativ indvirkning på psykologiske dimensioner af tilværelsen (Knights & Clarkes, 2013). Samlet set kan prekariatet anskues som en tendens, der rammer alle individer, der befinder sig i en organisatorisk kontekst. Dette vil sige, at fleksibiliteten er en drivkraft, der ikke specifikt retter sig mod professionsforvaltere. Jeg er således bevidst om, at jeg i min behandling af denne drivkraft inddrager analyser, der omhandler en almenyldig, generel tendens indenfor et globalt domæne. Til trods for at prekariatet er et fænomen, der relaterer sig til generelle tendenser, vil jeg dog alligevel diskutere, hvordan prekariatets usikkerhedsdimensioner kan påvirke professionsforvalteres mulighed for at efterleve deres professionsideal og professionsansvar. Jeg vil i denne forbindelse diskutere, hvordan især prekære, usikkerhedsdimensioner relateret til funktionel og numerisk fleksibilitet kan få konsekvenser for professionsforvaltere.

Man kan med afsæt i Standing (2017, p. 77) argumentere for, at funktionel fleksibilitet kan medføre, at professionsforvaltere i stigende grad risikerer at blive udsat for hyppige ændringer af forskellige former for arbejdsorganisering såsom opgavefordeling og arbejdsfordeling. Ifølge Standing (Ibid., pp. 211-229) skaber funktionel fleksibilitet øget jobusikkerhed, hvor professionsforvaltere kan opleve at miste kontrol over eget arbejdsliv, som i stigende grad bliver fragmenteret og dermed forhindrer dem i at udvikle langsigtede fagspecifikke kompetencer. Numerisk fleksibilitet kan imidlertid siges at medføre, at arbejdsmarkedet i stigende grad præges af outsourcing og udlicitering af arbejdspladser (Ibid., p. 67). Ifølge Standing (Ibid., p.

41-41) spreder numerisk fleksibilitet ansættelsesusikkerhed, hvilket kan udbrede konkurrence og generere et pres på professionsforvaltere, som i stigende grad vil være i risiko for at blive erstattet af f.eks. ansatte på midlertidige kontrakter. Ifølge Standing (2017, p. 96) er numerisk fleksibilitet en af forklaringerne på, at vi oplever en konstant stigning af arbejdsløshed på globalt plan og tilsvarende dalende beskyttelse mod arbejdsløshed. Den konstante stigning af arbejdsløshed bliver, ifølge Standing (Ibid., pp. 146-174), yderligere forstærket af det forhold, at ældre i stigende grad tvinges til at blive på arbejdsmarkedet, idet pensionsordninger er dyre for staten. Forholder man sig i denne optik til mulige konsekvenser af funktionel og numerisk fleksibilitet, er det relevant at diskutere, hvorledes usikkerhedsdimensionerne tilknyttet disse to kan fremme forskellige former for brud på professionsideal og professionsansvar.

Forholder man sig til konsekvenserne af funktionel fleksibilitet, er det relevant at diskutere, hvordan jobusikkerhed kan bidrage til en forvitring af professionsforvalteres karakterer og relationer, som potentielt set kan medføre, at professionsforvaltere i stigende grad resignerer eller bliver opportunistiske. Det er i denne forbindelse relevant at inddrage Sennetts (1999) analyse af fleksibilitetens betydning for netop karakterkonstruktion og relationer. Ifølge Sennett (Ibid., pp. 24-25) kan karakter betegnes som de etiske værdier og personlighedstræk, som danner grundlag for en sammenhængende og meningsfuld livsfortælling. Karakteren beskriver således de egenskaber, som et individ værdsætter hos både sig selv og i dets relation til andre, såsom eksempelvis loyalitet, tillid og gensidig forpligtigelse (Ibid., pp. 10-31). I relation til professionsforvaltning kan man argumentere for, at professionsforvalternes faglige karakter bl.a. er funderet på de værdier, der indgår i professionsidealet.

Ifølge Sennett (1999, p. 108) medfører funktionel fleksibilitet en fragmentering af tiden, tilværelsen og rutiner, som forvitrer individets mulighed for at opbygge en bæredygtig livsfortælling og etablere varige relationer. Dette medfører, at individets evne til at opbygge relationer udfordres, og værdier såsom gensidig forpligtigelse i stigende grad opløses. Sennett (Ibid., pp. 160-164) beskriver i denne forbindelse, at tillidsbaserede, uligevægtige, afhængighedsforhold i stigende grad anses som et svaghedstegn, og at disse forhold anses som uønskede. Dette kan få konsekvenser for professionsforvaltere, der kan risikere, at det gensidige forpligtigende forhold mellem profession, klienter og samfund ikke længere bliver tilskrevet værdi, og at den

tillidsbaserede relation mellem professionsforvalter og befolkning langsomt opløses. Dette kan potentielt set sprede en følelse af ligegyldighed, hvor professionsforvaltere i stigende grad vil få en oplevelse af, at der ikke er behov for deres bidrag (Sennett, 1999, p. 166). Man kan argumentere for, at denne forvitring af karakter og relationer kan fremkalde forskellige former for reaktioner hos professionsforvaltere. En mulighed er, at de stiltiende accepterer det forhold, at de navigerer i et samfund, der ikke tilskriver fundamentelle professionsegenskaber såsom tillid, afhængighed og de sociale bånd værdi. Dette kan ses som et udtryk for resignation, hvor professionsforvaltere ikke ser sig i stand til at ændre fleksibilitets fragmentering af tid, tilværelse og rutiner, og derfor opgiver troen på at kunne opbygge bæredygtige og varige relationer til både klienter og det samlede samfund. En sådan tilbagetrukkethed kan siges at kunne medføre forskellige former for svigt såsom forsømmelse grundet passivitet, manglende forfægtelse af professionsværdier i offentligheden mv. En anden mulighed er imidlertid også, at professionsforvaltere efterlever, hvad markedet efterspørger og aktivt tilpasser sig ydre krav om eksempelvis præstation, optimering og selvrealisering (Ibid., pp. 52-63). Dette kan ses som et udtryk for opportuniste, hvor professionsforvaltere anlægger en kortsigtet tilgang til deres arbejde, hvor de indretter sig efter det fleksible arbejdsmarked uden hensyn til deres professionelle ideal og faglige principper. Denne ydre styring kan potentielt set medføre, at de løser opgaver udenfor deres fagområde eller under deres kompetenceniveau, og herved risikerer de at påtage sig arbejde, hvor de ikke får mulighed for at efterleve de specifikke værdier, der indgår i deres professionsideal.

Forholder man sig imidlertid til konsekvenserne af numerisk fleksibilitet, kan man med afsæt i Beck (1999) argumentere for, at numerisk fleksibilitet kan skabe usikkerhed og konkurrence, som igen potentielt set kan lede til resignation eller opportuniste blandt professionsforvaltere. Ifølge Beck har forøgelsen af arbejdsløse i forbindelse med numerisk fleksibilitet skabt en konkurrencedomineret kamp om arbejdsmarkedets begrænsede ressourcer (Beck & Beck-Gernsheim, 2000, p. 22-32). Denne konkurrence skaber, ifølge Beck (1999, pp. 7-9; 81-99), en usikker tilstand af individualisme og egoisme i samfundet kaldet "individualisation", hvor individet er i konstant risiko for at blive erstattet. Individer i denne individualisation lever en nomadisk tilværelse, hvor de har en fragmenteret tilknytning til arbejdsmarkedet og

ikke længere kan anvende faste handlings- og værdigrundlag til at navigere efter, når de skal træffe valg, der har betydning for deres fremtid (Beck, 1999, pp. 7-9).

Ifølge Beck er en sådan erodering af faste holdepunkter problematisk, idet det udfordrer individets mulighed for at skabe en vellykket selvbiografi og egenfortælling (Beck & Beck-Gernsheim, 2000, pp. 1-5). I dette perspektiv er individer i risiko for at skabe, hvad Beck karakteriserer som en "break-down-biografi", hvor individers usikre handlingsgrundlag giver dem en oplevelse af at være mislykket og medfører psykologiske effekter som skyld, neurose og angst, og tilmed placerer ansvaret for at havde udviklet denne tilstand af fiasko hos individerne selv (Ibid., pp. 36-39). Beck (1999, p. 127) problematiserer i denne forbindelse, at individualisationens individer forsøger at finde individuelle biografiske løsninger på denne usikre tilstand af individualisme og egoisme frem for at søge strukturelle løsninger til trods for, at en sådan løsningsstrategi, ifølge Beck, er en utopisk umulighed.

Sætter man disse individuelle biografiske løsninger i relation til professionsforvaltning, kan man argumentere for, at professionsforvaltere kan benytte sig af forskellige løsningsmuligheder. Professionsforvaltere kan eksempelvis forsøge at navigere efter krav i samfundets og arbejdsmarkedets struktur, når de skal træffe refleksive valg (Beck & Beck-Gernsheim, 2000, pp. 22-32). Denne løsningsstrategi kan ses som en opportunistisk tilgang, hvor professionsforvaltere forsøger at være konkurrencedygtige ved at forfølge egne projekter frem for at lade sig styre af faste holdepunkter i professionsidealet og professionsansvaret. Angsten for at udvikle en break-down-biografi kan imidlertid også potentielt set få professionsforvaltere til at afholde sig fra at ytre kritiske indsigelser i offentligheden (Beck, 1999, p. 25). Dette kan ses som resignation, hvor professionsforvaltere tavst indgår i arbejdsmarkedets konkurrencedominerede kamp, fordi de ikke ser sig i stand til at ændre deres nomadiske tilværelse.

3.2.2. Drivkraft 2: Standardisering af professionsydelser

En anden organisatorisk drivkraft, der potentielt kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres ideal, er standardisering af professionsydelser. I det følgende afsnit vil jeg udfolde, hvordan standardisering af professionsydelser kan svække autonomi, hvilket

igen kan medføre stressbelastninger, som kan bidrage til, at professionsforvaltere både bliver inkompetente og lemfældige og herigennem begår utilsigtede svigt af ansvar for klienter.

Ifølge Lund (2008) bliver professionernes ydelser i stigende grad standardiserede. Standardisering kan fremstilles som en tendens, hvor professionsforvalteres frihedsgrader begrænses af krav om standardydelser, dokumentation, test, resultatstyring, målsætninger o. lign. Standardisering henviser således til en tendens, hvor professionelles faglige råderum erstattes med administrativ og økonomisk topstyring. Standardisering er, ifølge Lund (Ibid.), en effekt af rehabiliteringen af markedet. Rehabiliteringen af markedet henviser i denne optik til, at både private og offentlige organisationer i stigende grad drives af styreformen New Public Management. Denne styreform er karakteriseret ved lav grad af tillid til fagprofessionelle (Ibid., p. 58). De fagprofessionelle bliver i denne forbindelse anskuet som nyttemaksimerende individer, der styres af økonomiske incitamenter frem for faglige idealer. For at inddæmme de fagprofessionelles egeninteresser anvender disse moderne organisationer derfor en autoritær styreform baseret på topstyring og kontrol.

I lyset af den stigende tendens til standardisering af professionsydelser, er det relevant at diskutere, hvad denne tendens har af konsekvenser for professionsforvaltere. Det er i denne forbindelse relevant at inddrage Jarzabkowski og Fenton (2006), der argumenterer for, at der eksisterer en iboende konflikt mellem professionsforvaltere og ledere. De beskriver, at denne konflikt indebærer, at både professionsforvaltere og ledere kæmper for at vinde organisatorisk indflydelse og magt. De professionelle vil, ifølge Jarzabkowski og Fenton (2006, pp. 631-648), tilstræbe autonom ekspertise, mens ledere omvendt vil kæmpe for kontrol og regulering af professionerne via deres formelle ledelsesautoritet.

Relateres denne magtkonflikt til en senere analyse af professionelle og lederes vilkår på det moderne arbejdsmarked, der er foretaget af Leicht og Fennells (2001, pp. 2-23), kan man anføre, at der siden 1990'erne er sket et skift i magtforholdet mellem disse to grupper, hvor fagprofessionelle mister indflydelse, mens ledernes indflydelse styrkes. I dette perspektiv kan standardisering ses som et udtryk for et uligevægtigt forhold mellem indfrielse af henholdsvis professionsforvalteres og lederes ønsker. De

beskriver, hvorledes dette skift skaber en deprofessionalisering, der indbefatter en reducere af professionernes autonomi (Leicht og Fennells, 2001, pp. 16-17). Autonomi henviser i denne forbindelse til professionernes uafhængighed og selvbestemmelse, når de varetager deres funktion som medierende led mellem stat og borger (Remus, 2015). Reduceret autonomi kan således ses som en faktor, der hæmmer professionsforvalteres mulighed for at navigere i komplekse situationer og opgaver.

I lyset af fremstillingen af hvorledes standardisering reducerer professionernes autonomi, er det relevant at diskutere, på hvilken måde denne fratagelse af autonomi kan fremkalde psykologiske reaktioner, som kan få professionsforvaltere til at begå professionssvigt. Autonomireducingens potentielle psykologiske effekter kan i denne forbindelse belyses ud fra Prætorius' (2004) artikel "*Livet som undtagelsestilstand. Overlevelsestrategier, fremmedgørelse og stress set i lyset af styringsstrategier i interpersonelle og samfundsmæssige relationer*". I denne artikel anvender Prætorius (Ibid., p. 758) et klinisk diagnostisk perspektiv til at undersøge, på hvilken måde distinkte træk ved standardisering såsom detailstyring, ensretning, kontrol, overvågning, sammenligning og eksponering virker belastende på medarbejdere. Prætorius (Ibid.) forholder sig således, i lighed med Lund (2008), kritisk til standardisering ved at karakterisere standardisering som en destruktiv styringsstrategi, som belaster og depersonaliserer medarbejderne og har negativ påvirkning på deres psykiske balance. Der kan i denne forbindelse identificeres fire stressbelastninger, som repræsenterer forskellige former for autonomitab og indskrænkning af fagligt råderum. Man kan i denne forbindelse argumentere for, at de fire belastninger som Prætorius (2004) udpeger, herunder *overlæsning af arbejdet, væksttækning med fokus på kvantitet, evalueringssystemers identitetsstyring og deponering af den menneskelige og på sigt også faglige faktor*, også kan ses som et udtryk for ugunstige arbejdsforhold, der kan lede til utilsigtede svigt af klientansvaret.

Den første belastning er overlæsning af arbejde. Overlæsning af arbejde handler om, at individet udsættes for forøgelse af arbejdsmængde og tvinges til kontinuerlig kompetenceudvikling uden at vedkommende bliver tildelt mere tid til denne kapacitetsudvidelse og hermed mulighed for at sikre kvaliteten i opgaveløsningen. Denne forventning om uafbrudt vækst i produktion, udvidelse og udbytte skaber, ifølge Prætorius (Ibid., pp. 742-743), en overbebyrdelse, som kan fremprovokere

udbrændthed hos fagprofessionelle. Overlæsning tvinger således professionsforvaltere til at begå utilsigtede brud på deres ansvar for at give klienter en behandling, der lever op til professionens fælles standarder for kvalitet.

Den anden belastning er væksttækning med fokus på kvantitet. Væksttækning med fokus på kvantitet henviser til, at fagprofessionelt arbejde kvantificeres og gøres op i målbare resultater. Dette fremprovokerer, ifølge Prætorius (2004, p. 744), en fremmedgørelsesproces, hvor individet tvinges til at presse, maksimere og overforbruge visse sider af sig selv på bekostning af andre personlige kvaliteter og egenskaber. Individet presses således til at fortrænge egne holdninger, kvalifikationer og erfaringer og i stedet underlægge sig standardiseringens budgetafhængige fortolkning af arbejdet. Prætorius' (Ibid.) beskrivelse af denne belastning kan relateres til Lund (2008), der ligeledes argumenterer for, at standardiseringen medfører, at vigtige kvaliteter ved det professionelle arbejde forsvinder eller ikke bliver givet værdi. Lund (Ibid., p. 59) påpeger i forlængelse heraf, at målbare aspekter af det fagprofessionelle arbejde, såsom hastighed og kvantitet, således kommer i forgrunden, mens relationelle og personlige aspekter, såsom omsorg, kvalitet og nærvær, kommer i baggrunden. Dette medfører, at det professionelle arbejde bliver reduceret til tekniske serviceydelser på bekostning af egenskaber som tillid og relationsarbejde, som er en forudsætning for at kunne indfri værdien at hjælpe jf. ansvar for den enkelte klient. På denne måde afholdes professionsforvaltere fra at udfolde både faglige og menneskelige kvaliteter og tvinges til at gå på kompromis med egen faglighed.

Dette skaber et pres på individet, hvilket Prætorius (2004) definerer som *dobbeltbindende situationer*. Dobbeltbindende situationer henviser til dynamikken, hvor der kommunikeres et krav, der er umulig at indfri, fordi kravet fordrer gensidigt udelukkende handlinger (Bateson, Jackson, Haley & Weakland, 1956, pp. 251-264). Sættes dette i relation til professionsforvaltere, opstår der en dobbeltbindende situation, idet en professionsforvalter på den ene side tvinges til at gå på kompromis med egen faglighed og sænke kvaliteten af arbejdet for at kunne leve op til høje krav om kvantificering, og på den anden side oplever en konstant følelse af utilstrækkelighed, tab af selvværd og manglende tillid til egen dømmekraft (Prætorius, 2004, p. 746). Dette medfører, at individet mister evnen til følelsesmæssig involvering

og i stedet udvikler en kynisme, der kan hæmme professionens altruistiske intentioner jf. professionsværdien at hjælpe.

Den tredje belastning er evalueringssystemers identitetsstyring. Evalueringssystemers identitetsstyring henviser til øget evaluering og dermed kvantificering af individets personlige egenskaber (Prætorius, 2004, 747-751). Evalueringssystemers indretning efter væksttækning med fokus på kvantitet vil medføre, at professionernes kvaliteter såsom evnen til at foretage faglige skøn, jf. Pahuus & Eriksens (2011) beskrivelse af professionsidealet, ikke bliver givet værdi. Professionsforvalteres evne til at foretage en kontekstafhængig, konkret bedømmelse eller konklusion om et objekt qua dets viden-grundlag indgår således ikke som en positiv faktor i evalueringen af professionsforvalteren. De vurderes derimod på deres evne til at agere serviceorgan, der kan levere standardiserede ydelser. I dette perspektiv medfører reduceret autonomi via evalueringssystemers identitetsstyring, at professionsforvaltere frarøves muligheden for at foretage situationstilpasning og individualiserede hensyntagen, som det anbefales i professionsidealet (Garde et al, 1997, p. 222). Dette vil sige, at professionsforvaltere presses til at levere ydelser uden at tage afsæt i borgerens særlige træk, kultur og præferencer, som det anbefales i værdien at gøre jf. eksempelvis psykologernes principerklæring for evidensbaseret praksis (Dansk Psykolog Forening, 2014, p. 2). Som konsekvens heraf kan professionsforvaltere blive presset til at udvikle kompetencer, der er modstridende med deres ideal og værdier, hvilket kan medføre utilsigtede svigt af ansvar for klienter. Evalueringssystemers identitetsstyring kan foruden at hæmme individers indfrielse af deres ideal også siges at virke fremmedgørende og få en negativ indvirkning på individets identitetsskabelse (Prætorius, 2004, pp. 747-751).

Den fjerde belastning er deponering af den menneskelig og på sigt også faglige faktor (Ibid., p. 752). Deponering af den menneskelige og på sigt også faglige faktorer er en forsvarsmekanisme, hvor individet fortrænger egen faglighed herunder erfaringer, værdier, holdninger og kvalifikationer. Deponering af den menneskelige og/eller faglige faktor kan ses som en overlevelsesstrategi til at håndtere pres i dobbeltbindende situationer. Individet fortrænger konflikten mellem standardiseringens krav til kvantitet versus egne krav til faglig kvalitet. Der kan i denne forbindelse identificeres to former for deponering, som kan hæmme professionsforvaltning, hvor forvalteren

enten benægter personlige værdier og faglighed i arbejdssituation eller internaliserer arbejdsmarkedets krav og målsætning og i denne forbindelse nedprioriterer eller fravælger deltagelse i privatliv og familieliv. Begge former for deponeringer medfører, ifølge Prætorius (2004), fremmedgørelse, hvor individet mister kontakten med sig selv. Denne sidste form kan ses som et svigt, hvor professionsforvalteren fortrænger sit ansvar og ikke længere identificerer sig med professionsidealet.

3.2.3. Opsummering

I det ovenstående afsnit har jeg sat fokus på, hvordan fleksibilisering af arbejdsmarkedet kan skabe usikkerhed, og hvorledes samme kan fremstilles som en drivkraft på organisationsniveau, der hæmmer professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar. Jeg har i denne forbindelse argumenteret for, at fleksibilitet ofte valoriseres som en nødvendig og positiv tendens på arbejdsmarkedet. Jeg har vist, hvordan denne valorisering kan udfordres ved at fremhæve forskellige usikkerhedsdimensioner tilknyttet fleksibilitet, herunder jobusikkerhed og ansættelsesusikkerhed. De forskellige usikkerhedsdimensioner kan få en negativ indvirkning på professionsforvalteres evne til at efterleve deres professionsideal og professionsansvar, idet disse kan medføre en resignation eller en opportuniste blandt professionsforvaltere, som på hver deres måde kan resultere i en række professionsbrud. Jeg har ligeledes diskuteret, hvorledes standardisering af professionsydelser kan medføre svækket autonomi, og argumenteret for at samme kan fremstilles som en drivkraft på organisationsniveau, der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar. Jeg har i denne forbindelse vist, at standardisering af professionsydelser kan medføre, at professionsforvalteres autonomi indskrænkes, og at deres mulighed for at foretage kontekstafhængige vurderinger og faglige skøn herved reduceres. Slutteligt har jeg påvist, hvordan indskrænkningen af autonomi kan fremavle negative psykologiske effekter hos forvalterne, hvilket kan udmønte sig i deponering af både ideal og ansvar.

3.3: Drivkræfter på professionsgruppeniveau

Jeg vil i dette afsnit endeligt belyse drivkræfter på professionsgruppeniveau ved at diskutere, hvordan drivkraften *øget pres på professionerne* kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar.

3.3.1. Drivkraft: Øget pres på professionerne

I dette afsnit vil jeg udfolde, hvordan øget pres på professionerne kan svække kollektive fagstrukturer, hvilket igen kan medføre passivitet og ineffektiv intern interaktion, som for det første kan ses som et utilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, som vedrører gensidig hjælp og intern justits af øvrige professionsmedlemmer, og for det andet kan siges at lede til lemfældighed, som skaber et utilsigtet svigt af klienter.

Man kan argumentere for, at professionerne i stigende grad oplever et pres. Pres kan i denne kontekst defineres som forhold, der belaster eller overbebyrder en given professionsgruppe. Det er i denne forbindelse relevant at inddrage en undersøgelse af Crowley, Tope, Chamberlain & Hodson (2010, p. 431), der sammenholdt arbejdsforhold hos henholdsvis faglærte og fagprofessionelle i perioden fra før år 1975 og til efteråret 1975 på tværs af 127 arbejdssetnografiske singlecasestudier. Undersøgelsen viste, at ændringer i arbejdet, herunder øget usikkerhed, samt ændrede styringstrategier i perioden før og efter 1975 har skabt et øget pres på professionelle (Ibid., p. 435).

Forholder man sig til konsekvenserne af øget pres, er det væsentligt at diskutere, på hvilken måde dette pres på professionerne kan påvirke professionerne internt på professionsgruppeniveau. Det er i denne sammenhæng relevant at fremhæve, at Crowley et al.s (2010, p. 435) undersøgelse viste, at pres på professionelle har haft negativ indflydelse på fagfællers indblanding i forhold til – og gensidige støtte af – hinanden. Dette giver anledning til at argumentere for, at øget pres på professionerne har svækket deres kollektive fagstruktur. Kollektive fagstrukturer kan i denne kontekst forstås som summen af en professionsgruppes interne sikkerhedsforanstaltninger og sociale kontrolmekanismer, der sikrer intern justits med, at professionsidealet efterleves, samt disciplinering når dette forbrydes. Et eksempel på delelementer i en samlet kollektiv fagstruktur er de to sociale kontrolmekanismer ”direkte kontrol af fagfæller” og ”hjælp til fagfæller” (Barber, 1978-1979).

Kollektive fagstrukturer kan ses som værende en forudsætning for det, Moore (1970, pp. 109-111) betegner som et forpligtigende ”broderskab”, og den kollektive fagstruktur er således en vigtig faktor for skabelsen af et stærkt bånd imellem professionsforvaltere. Man kan understøtte argumentet om, at øget pres på professionerne har svækket deres kollektive fagstruktur ved at inddrage en undersøgelse af fagprofessionelles tilbøjelighed til rapportering af brud på professionalisme foretaget af Maurits, de Veer, Groenewegen & Francke (2016). Denne undersøgelse viser, at hele 42% af en gruppe fagprofessionelle havde været vidne til – eller mistænkt – en fagfælle for at sætte en patients helbred i fare grundet manglende kompetence eller uansvarlighed. I denne gruppe fandt mellem 20% og 51% det svært eller meget svært at indberette eller påtale bruddet på professionsværdierne. Dette illustrerer både, at antallet af fagprofessionelle, der er vidne til, at kollegaer forsømmer deres professionsideal, er relativt højt, og at fagprofessionelle finder det svært at indberette eller påtale disse forsømmelser.

Man kan også supplere argumentet om, at øget pres kan svække de kollektive strukturer ved at inddrage to klassiske studier omhandlende sociale forsvarsmekanismer af hhv. Menzies (1960) og Handy (1995), der begge viser, hvordan øget pres kan svække de kollektive fagstrukturer på et ubevidst plan og skabe grobund for passivitet og ineffektiv, intern interaktion blandt professionsforvaltere. Menzies (1960, p. 97) studie på et britisk hospital, af interne interaktioner mellem fagprofessionelle sygeplejersker, der er udsat for høj grad af psykisk belastning gennem deres arbejde, eksemplificerer i denne forbindelse, hvorledes et individs reaktioner konstitueres og reproduceres i de sociale kollektiver og sociale systemer, som de udfolder sig i. Selvom dette studie tager udgangspunkt i semiprofessionsforvaltere, kan man argumentere for, at det i høj grad er samme grundlæggende mekanismer, der gør sig gældende. I dette studie beskriver Menzies (Ibid.), hvorledes professionelt arbejde er karakteriseret ved høj grad af kompleksitet. De fagprofessionelle sygeplejersker, der undersøges, skal for det første håndtere kompleksitet relateret til deres relation med patienter, hvor de foruden at hjælpe de patienter, de er i berøring med, også skal håndtere egne indre konflikter og modsatrettede følelser såsom skyld over ikke altid at kunne hjælpe, sympati, usikkerhed, kærlighed, angst og seksuelle impulser grundet tæt fysisk kontakt (Ibid., p. 98). For det andet skal de håndtere måden, hvorpå patienter og disses pårørende kan

projektere modsatrettede følelser såsom misundelse, taknemmelighed, forventning, afhængighed og frygt (Menzies, 1960, p. 99). Denne kompleksitet kan siges at skabe en nedslidende angst og stress hos de fagprofessionelle.

Menzies (Ibid., p. 101) viser i denne sammenhæng, at professionelle kan forsøge at håndtere denne angst og stress på et ubevidst plan, hvor de udvikler socialt strukturerede forsvarsmekanismer, der har til formål at fjerne kompleksiteten i det professionelle arbejde. Disse forsvarsmekanismer inkluderer eksempelvis kategorisering, depersonificering, afkobling eller fornægtelse af følelser og elimination af individuelle valg via ritualisering af arbejdet (Ibid., pp. 101-105). Sådanne forsvarsmekanismer ses også eksemplificeret hos Handy (1995, pp. 94-95), der i et noget nyere studie af kollektive stressreaktioner viser, hvordan en gruppe fagprofessionelle håndterer modsætningsforholdet mellem at yde omsorg versus at kontrollere patienter i deres hospitalsarbejde ved at instrumentalisere og rutinisere deres kontakt med patienter på et ubevidst plan. De fagprofessionelle i Handys (Ibid.) studie kategoriserede således patienterne som enten onde misbrugere af systemet, som i virkeligheden ikke behøvede omsorg eller som gale individer, som havde behov for kontrol via eksempelvis medicinudlevering. Man kan argumentere for, at en sådan socialt, struktureret forsvarsmekanisme adskiller sig fra individuelle forsvarsmekanismer, som beskrevet hos eksempelvis Prætorius (2004), idet metoden til at håndtere angst og ængstelighed formes og rummes af et kollektiv frem for af et enkeltindivid.

Med afsæt i Menzies (1960) kan man argumentere for, at kategoriseringer, som eksemplificeret hos Handy (1995), er et udtryk for en ineffektiv intern interaktion mellem de fagprofessionelle. Menzies (1960, p. 118) argumenterer for, at de socialt strukturerede forsvarsmekanismer er primitive, idet de fagprofessionelle udvikler en kynisme, som ikke reducerer kompleksiteten i deres arbejde, men blot eksternaliserer eller fortrænger den. Frem for at blive reduceret vil deres angst og stress forstærkes, idet de socialt strukturerede forsvarsmekanismer hindrer de fagprofessionelle i at indfri deres altruistiske ideal om at hjælpe klienterne. Til trods for denne ineffektivitet bliver de kollektive forsvarsmekanismer imidlertid konstant reproduceret via interne fastholdelsesdynamikker, hvor forsøg på afvigelse bliver disciplineret af enten kollektivet eller afvigeren selv (Ibid., p. 111). Disciplineringen af kollektivet dækker

eksempelvis over, når ældre fagprofessionelle fastholder yngre fagprofessionelle ved at projektere følelsen af uforsvarlighed over på dem, og ligeledes fastholder ældre fagprofessionelle yngre fagprofessionelle ved at projektere følelsen af disciplineret hårdhed over på dem (Menzies, 1960, p. 106). Disciplineringen af afvigeren selv henviser imidlertid til, når afvigeren bebrejder klienten for mislykkede forsøg på at udvikle en altruistisk kontakt til klienten for herefter at genetablere og yderlig styrke den kollektive strategi. Man kan i denne sammenhæng argumentere for, at disse interne fastholdelsesdynamikker skaber en negativ cyklus, hvor pres fra kompleksitet i det professionelle arbejde søges håndteret via ineffektive ubevidste forsvarsmekanismer, herunder svækkelse af kollektive fagstrukturer, hvor der som konsekvens opstår yderligere pres på professionsforvaltere i form af skyld over at forbyde sig på altruistiske værdier.

Forholder man sig til konsekvenserne af svækkede kollektive fagstrukturer, kan man argumentere for, at manglende kollektive fagstrukturer kan udmønte sig i utilsigtede svigt af ansvar for øvrige professionsmedlemmer og utilsigtede svigt af klienter. Man kan med afsæt i Menzies (Ibid.) og Handy (1995) også argumentere for, at når en gruppe forsøger at undgå kontakt med indre konflikter via de sociale forsvarsmekanismer kategorisering, depersonificering, afkobling, fornægtelse af følelser eller ritualisering, så udvikles der en kollektiv accept af forbrydelser mod værdien om at hjælpe, som fastholdes. Det kollektive ansvar for gensidig røgtning blokeres således af ubevidste strategier, og der etableres interne fastholdelsesdynamikker.

Disse strategier konstitueres særligt i pressede situationer med enten høj grad af kompleksitet, usikkerhed eller ressourceknaphed. Foruden at lede til utilsigtet svigt af ansvar for øvrige professionsmedlemmer kan man argumentere for, at svækkelse af kollektive fagstrukturer også kan lede til svigt af klientansvar. Det er i denne forbindelse relevant igen at inddrage undersøgelsen af Maurits et al. (2016), hvor op til halvdelen af de fagprofessionelle havde været vidne til – eller mistænkt – en fagfælle for at sætte en patients helbred i fare, og desuden fandt det svært eller meget svært at indberette eller påtale bruddet på professionsværdierne. Disse fagprofessionelles manglende indberetninger eller påtale af brud kan siges være et

svigt af ansvar for klienter, idet de er vidne til, at modtageren af en given professionsydelse oplever en forværring af sin situation, uden at de reagerer på dette.

3.3.2. Opsummering

I ovenstående har jeg vist, hvordan der kan identificeres en forøgelse af pres på professionerne i perioden fra før år 1975 og til efter år 1975, som følge af ændringer i arbejdsforhold såsom øget usikkerhed. Jeg har diskuteret, hvordan dette pres kan siges at have svækket kollektive fagstrukturer og afstedkommet en passivitet og ineffektiv intern interaktion, som for det første kan udmønte sig i et utilsigtet svigt af ansvar om gensidig hjælp og intern justits af øvrige professionsmedlemmer, og for det andet kan siges at fremavle lemfældighed, som kan medføre utilsigtede svigt af klienter. Jeg har yderligere vist, at denne svækkelse af kollektive fagstrukturer kan medieres af en række ubevidste, socialt strukturerede forsvarsmekanismer, der netop forstærkes af usikkerhed og øgt pres.

3.3: Opsummering

I dette kapitel har jeg påvist fem drivkræfter, der udspiller sig på tre forskellige niveauer, som kan lede til både tilsigtede og utilsigtede svigt af professionsideal og professionsansvar. På samfundsniveau har jeg først vist, hvordan desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold kan medføre en legitimitetskrise, der igen kan føre til en udhuling af professionsforvalternes selvtillid, hvilket kan resultere i, at professionsforvalterne for det første ikke forfægter professionsværdier i offentligheden, og herved begår et utilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for samfundet, og for det andet kan bidrage til, at fejl sløres aktivt, hvorved der begås et tilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for fagfæller. Jeg har dernæst undersøgt, hvordan kommercialisering af professionerne kan udfordre professionernes integritet i både en uddannelsessammenhæng og en praksissammenhæng, hvilket kan øge en risiko for utilsigtede svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for fagfæller pga. passivitet og også utilsigtede svigt af ansvar for klienter pga. inkompetence. På organisationsniveau har jeg ligeledes vist, hvordan fleksibilisering af arbejdsmarkedet kan skabe usikkerhed, hvilket igen kan medføre, at professionsforvalterne resignerer eller bliver opportunistiske, som på hver deres måde kan resultere i en række

professionsbrud. På organisationsniveau har jeg yderligere fremstillet, hvordan standardisering af professionsydelser kan svække autonomi, hvilket igen kan føre til stressbelastninger, som kan bidrage til, at professionsforvaltere kan blive både inkompetente og lemfældige, og herigennem begå utilsigtede svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for klienter. Slutteligt har jeg på professionsgruppeniveau vist, hvordan øget pres på professionerne kan svække kollektive fagstrukturer, hvilket igen kan afstedkomme passivitet og ineffektiv intern interaktion, som for det første kan ses som et utilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for gensidig hjælp og intern justits af øvrige professionsmedlemmer, og for det andet kan siges at lede til lemfældighed, som kan medføre utilsigtede svigt af ansvar overfor klienter.

Kapitel 4: Sammenhænge mellem drivkræfter på de tre niveauer

I dette kapitel vil jeg diskutere mulige sammenhænge mellem de fem dynamikker *desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold, kommercialisering af professionerne, fleksibilisering af arbejdsmarkedet, standardisering af professionsydelser og øget pres på professionerne*. Jeg har valgt at inddele denne diskussion i to dele, hvor jeg vil fokusere på såvel *lineære* som *cirkulære* sammenhænge.

4.1. Lineære sammenhænge

I dette afsnit vil jeg diskutere, hvad jeg har valgt at benævne lineære sammenhænge mellem drivkræfter på samfunds- organisations- og professionsgruppeniveau, hvor jeg vil fokusere på, hvordan faktorer på makroniveau kan afspejle sig på mesoniveau, der slutteligt kan afspejle sig på mikroniveau. Jeg vil gøre dette ved at diskutere, hvordan den politiske, neoliberale agenda kan forstås som en tværgående, fælles faktor på samfundsniveau, som kan komme til udtryk på organisationsniveau i form af anvendelsen af neoliberale styringsstrategier, som sluttelig kan udmønte sig i et pres på professionerne, der omsættes på professionsgruppeniveau.

På baggrund af min analyse af drivkræfter kan man argumentere for, at de to drivkræfter *desavouering af ekspertstemmer og kommercialisering af professionerne* begge kan føres tilbage til samme rod. Begge drivkræfter kan nemlig ses som en integreret del af en politisk, global, neoliberal offensiv, der har til formål at mindske professionernes virke som delelement i den statslige regulering og varetagelse af samfundsopgaver. *Desavouering af ekspertstemmer* kan i denne forbindelse anskues som en del af en global neoliberal politisk offensiv, idet en sådan kan bidrage til, at professionsforvaltere fratages deres legitimitet i samfundet, således at politikere også kan undertrykke modspil til - og kritik af - den neoliberale offensiv (Compton & Weiner, 2008; Nichols, 2017; Esquith, 1987). *Kommercialisering af professionerne* kan ligeledes siges at være en del af den neoliberale offensiv, ligesom drivkraften også kan siges at bidrage til en reducere af professionsforvalternes integritet, således at politikere får bedre forudsætninger for at fremavle et samfund baseret på økonomiske principper og frie markedskræfter (Lund, 2008; Standing, 2017).

Foretager man en sammenholdning af drivkræfter på samfundsniveau med drivkræfter på organisationsniveau, kan man argumentere for, at den neoliberale politiske strategi også kommer til udtryk på organisationsniveau, hvor neoliberale styringsformer anvendes. Både fleksibilisering af arbejdsmarkedet og standardiseringen af professionsydelse kan i denne sammenhæng forstås som økonomibaserede og markedsdrevne styreform, der begge repræsenterer en afart af den neoliberale styringsmodel New Public Management (Lund, 2008, p. 19). Fleksibilisering af arbejdsmarkedet kan således siges at være en styreform, der indfrier den neoliberale fordring om at lade statslig styring blive erstattet af fri konkurrence, mens standardisering af professionsydelse indfrier den neoliberale fordring om markedstilpasning med afsæt i målbare output og resultatorientering (Lund, 2008, p. 17).

Både på samfunds- og organisationsniveau kan man bemærke, at der sker en diskursiv maskering af de potentielle omkostninger ved indførelse af de neoliberale styringsidealer. Forholder man sig eksempelvis til fleksibilisering af arbejdsmarkedet, kan man argumentere for, at når fortalere for denne styringsform fremhæver påståede gevinster ved fleksibilitet, såsom øget effektivisering og mulighed for selvrealisering, så camouflerer de fleksibilitetens negative skyggesider, såsom øget usikkerhed. Camoufleringen skjuler således det forhold, at vinderne af den neoliberale offensiv er virksomheder, der vil opleve øget bevægelighed, mens borgerne står tilbage som de reelle tabere. Forholder man sig dernæst til standardisering af professionsydelse, kan man argumentere for, at når fortalere fremhæver, at standardisering tjener som en beskyttelsesforanstaltning, der sikrer, at nyttemaksimerende professionelle ikke forfølger egeninteresser på bekostning af borgernes interesser, så maskerer de også det forhold, at standardisering reducerer professionernes autonomi, således at de ikke kan agere medierende led mellem stat og borger. Denne maskering skjuler således det forhold, at standardiseringens kvantificering af professionsydelse potentielt reducerer kvalitative egenskaber såsom omsorg, nærvær og relationsarbejde (Ibid., p. 59).

Foretager man slutteligt en sammenholdning af drivkræfter på organisationsniveau og drivkræfter på professionsgruppeniveau, kan man argumentere for, at følgerne af de neoliberale styreform skaber et pres på professionerne på professionsgruppeniveau, som resulterer i svækkede kollektive fagstrukturer. Dette vil m.a.o. sige, at faktorer på

mesoniveau også giver udslag på mikroniveau. Man kan i denne forbindelse argumentere for, at den gennemgående maskering af potentielle omkostninger ved det neoliberale offensiv på både makro- og mesoniveau også kan medføre, at neoliberalismens konsekvenser på professionsgruppeniveau ikke sættes i relation til de oprindelige hovedfaktorer på samfundsniveau. I dette perspektiv kan den politiske, neoliberale agendas samlede lineære udvikling fra makro-, meso-, og mikroniveau siges at være omsiggribende og subtil.

Man kan imidlertid forholde sig kritisk til ovenstående lineære fremstilling af mulige sammenhænge mellem de tre niveauer, idet den fremstilles som en statisk tilgang, og man kan derfor omvendt anføre, at samspillet mellem de fem drivkræfter er mere komplekst end blot en ensidig tilbageføring til den neoliberale agenda. For at imødekomme denne kritik er det derfor relevant at udvide min belysning af mulige sammenhænge og søge en mere nuanceret og fyldestgørende forståelse af drivkræfternes sammenspil. Jeg har derfor valgt at undersøge, hvordan sammenhænge også kan forstås cirkulært ved at belyse mulige loop-effekter, hvor der skabes et cirkulært, dynamisk samspil mellem de enkelte drivkræfter.

4.2. Cirkulære sammenhænge

I dette afsnit vil jeg diskutere, hvad jeg har valgt at benævne cirkulære sammenhænge indenfor de enkelte drivkræfter, hvor jeg vil se nærmere på gensidigt forstærkende samspil mellem hovedfaktorer og de reaktioner, de fremkalder hos professionsforvaltere. Jeg har i denne sammenhæng valgt at fokusere på desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold og standardisering af professionsydelser, hvor jeg vil diskutere, hvordan disse og professionsforvalternes reaktion herpå kan siges at fremkalde en negativ og selvforstærkende spiral.

I min analyse af drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres ideal og ansvar, fremstillede jeg hver enkel drivkraft ved at følge en præsentationsstruktur, hvor jeg først redegjorde for den pågældende drivkrafts hovedfaktor, dernæst beskrev de konsekvenser, som drivkraften kunne medføre og slutteligt diskuterede, hvordan disse konsekvenser kan fremkalde en reaktion hos professionsforvalterne, som kan omsættes til konkrete professionsvigt. I dette afsnit vil jeg imidlertid diskutere, hvordan professionsforvalternes reaktioner kan virke

tilbage på de oprindelige hovedfaktorer og forstærke deres kraft. Det er i denne forbindelse relevant at inddrage Batesons (1935) teori om *schismogenesis*, der redegør for systemiske effekter i sociale systemer. Schismogenetiske systemer er, ifølge Bateson (Ibid., pp. 175-177), sociale systemer bestående af to parter, der indgår i et konkurrenceforhold. Disse systemer kan være *systemisk schismogenetiske*, hvilket vil sige, at de involverede parter er ligeværdige rivaler, eller de kan være *komplementerende schismogenetiske*, hvilket henviser til, at den ene part er overlegen, og den anden part er underlegen.

Ifølge Bateson (1935) vil pres fra den overlegne part i komplementerende schismogenetiske systemer ikke avle modtryk eller modstand fra den underlegne men derimod underkastelse, som skaber et dominansforhold. Den underlegne parts underkastelse vil, ifølge Bateson (Ibid.), fremkalde aggression hos den overlegne part, som vil forstærke dets dominans. Der opstår derfor et cirkulært reaktionsmønster, hvor handlingerne fra den ene part komplementerer og eskalerer den anden parts handlinger, som tilsvarende komplementerer og eskalerer de indledende handlinger i en selvforstærkende, negativ spiral (Bateson, 1958, pp. 186-187). Ifølge Bateson (Ibid.) er dette cirkulære reaktionsmønster irrationelt, idet dominansforholdet er destruktivt for begge parter. Den overlegnes dominans burde i dette perspektiv fremkalde protest fra den underlegne part, men i praksis stimulerer dominansen selvdestruerende handlinger fra begge parter. Overfører man denne dynamik til en professionsforvaltningsmæssig kontekst, kan man argumentere for, at der netop opstår et sådant gensidigt forstærkende samspil som følge af professionsforvalternes reaktioner på desavouering af ekspertstemmer og standardisering af professionsydelser.

Forholder man sig først til desavouering af ekspertstemmer, kan man argumentere for, at politikere og professionsforvaltere indgår i et uligevægtigt konkurrenceforhold, hvor politikerne er professionsforvalterne overlegne (Compton & Weiner, 2008). Politikere kan i denne forbindelse siges at dominere de fagprofessionelle ved at desavouere deres ekspertstemme og fratage dem deres legitimitet, og de fagprofessionelle vil tilsvarende underkaste sig ved at forholde sig passivt til dette angreb. I min analyse af denne drivkraft, viste jeg, hvordan professionsforvalternes passivitet kan medføre svigt af professionernes ansvar for at forfægte

professionsværdier i den offentlige debat og svigt af ansvar for at yde kollegial støtte. Sådanne svigt af professionsansvar kan siges at skabe klangbund for at forstærke desavouering af ekspertstemmer, idet svigtet bekræfter politikernes oprindelige anklage om, at professionsforvaltere tilsidesætter loyalitet, faglighed, professionalisme og etik. Derved dannes en selvforstærkende negativ spiral, hvor den fremavlede passivitet hos professionsforvalterne virker tilbage på det politiske niveau og giver politikere fornyet motivation til at desavouere ekspertstemmer, hvilket igen vil forstærke professionsforvalternes passivitet.

Forholder man sig dernæst til standardisering af professionsydelser, kan man igen argumentere for, at professionsforvalterne indgår i et uligevægtigt konkurrenceforhold, men denne gang i deres relation til et ledelseslag. Begge parter kan siges at kæmpe for magt, men ledere er professionsforvalterne overlegne, idet både ledere og politikere kan træffe beslutning om standardisering af professionsforvalternes ydelser og herved fratage dem deres autoritet (Leicht og Fennell, 2001). I min analyse af denne drivkraft viste jeg, hvordan forskellige former for standardisering og autonomiindskrænkning kan medføre stressbelastninger, hvor professionsforvalterne deponerer deres professionsideal og professionsansvar. Denne reaktion kan således også siges at skabe grobund for et krav om yderligere standardiseringer og mere ledelse. Der opstår således igen en selvforstærkende, negativ spiral, hvor reaktioner blandt professionsforvalterne virker tilbage på ledelsesniveauet og giver anledning til at intensivere topstyring, hvilket igen forstærker den negative reaktion.

Man kan på baggrund af denne skitsering af cirkulære sammenhænge argumentere for, at min oprindelige analyse af drivkræfter, der kan hæmme professionsudøvere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar, i visse tilfælde kan udvides ved at fremhæve gensidigt forstærkende samspil mellem hovedfaktorer og de reaktioner, de fremkalder hos professionsforvalterne.

4.4. Opsummering

I dette kapitel har jeg diskuteret sammenhænge mellem og indenfor de fem drivkræfter. Jeg har som det første diskuteret en mulig lineær sammenhæng mellem

de fem drivkræfter, hvor faktorer på makroniveau kan afspejle sig på mesoniveau, der slutteligt kan afspejle sig på mikroniveau. Jeg har i denne sammenhæng argumenteret for, at den politiske neoliberale agendas gennemslagskraft på samfundsniveau kan siges at afspejle sig i neoliberale styreformer på organisationsniveau, hvilket slutteligt resulterer i et pres på professionsgruppeniveau. Jeg har i forlængelse heraf også argumenteret for, at en potentiel sløring af den neoliberale agendas lineære bevægelse gennem niveauerne kan skjule, hvordan pres på professionerne på professionsgruppeniveau kan anskues som en konsekvens af en tværgående fælles faktor på samfundsniveau. Jeg har imidlertid argumenteret for, at en ensidig, lineær, statisk tilbageføring til den neoliberale agenda ikke kan stå alene i en fyldestgørende, nuanceret forståelse af drivkræfternes sammenspil. Jeg har på baggrund af denne kritik diskuteret mulige cirkulære, dynamiske sammenhænge, hvor jeg har antydnet, at der kan opstå et gensidigt forstærkende samspil mellem de oprindelige hovedfaktorer og de reaktioner, som fremkaldes hos professionsforvalterne. Dette har illustreret, hvordan drivkræfternes sammenspil er komplekst og presset på professionerne tilsvarende facetteret.

Kapitel 5: Diskussion

Jeg har valgt at inddele dette kapitel i tre afsnit. I det første afsnit vil jeg reflektere over de bias, som har influeret mine analyser. I det andet og tredje afsnit vil jeg dernæst dels forsøge at validere mine analyser via en triangulering med andet materiale dels diskutere mulige implikationer af specialets analyser.

5.1. Refleksion over egne bias

Jeg vil i dette afsnit reflektere over egne bias ved bl.a. at forholde mig kritisk til mit valg af udelukkende at undersøge strukturelle eller situationelle forklaringer på professionssvigt.

I mit indledende kapitel 1 pålagde jeg mig selv at se bort fra individualiserende forklaringer på manglende efterlevelse af professionsideal og professionsansvar. Jeg erklærede i denne forbindelse, hvordan jeg på baggrund af min kritisk-empirisk erkendelsesinteresse havde valgt at afgrænse mit fokus til udelukkende at belyse strukturelle eller situationelle forklaringer på professionssvigt. Dette valg begrundede jeg dels med afsæt i en konstatering af en øget frekvens af manglende efterlevelse af professionsideal og professionsansvar (Burger, 1995, p. 958), dels i en antagelse om, at en undersøgelse af strukturelle drivkræfter også ville kunne bidrage til frigørelse fra negative effekter af individualiserende forklaringer. Man kan i tilknytning hertil kritisere mit valg af foki og argumentere for, at nogle eksempler på manglende efterlevelse af professionsideal og professionsansvar ikke kan forklares fyldestgørende ved udelukkende at inddrage strukturelle eller situationelle drivkræfter. Dette vil sige, at der kan være nogle eksempler og måske ligefrem typer af svigt, hvor dispositionelle træk og anlæg hos den pågældende professionsforvalter umiddelbart ikke synes at kunne udelades. I denne forbindelse synes det f.eks. oplagt at indvende, at man næppe kan forbigå individuelle faktorer i forbindelse med hændelser, hvor der indtræffer interpersonelle overgreb, eller i sager der handler om svindel med henblik på personlig berigelse. Sådanne sager giver m.a.o. anledning til en kritik af den anlagte negligering af dispositionelle forklaringer, som synes relevante for nogle typer af professionssvigt. Sammenlagt vil jeg her anføre, at det næppe er muligt at argumentere for, at professioner skulle være fri for at indeholde enkeltindivider med problematiske dispositionelle anlæg.

Fastholder jeg omvendt min oprindelige kritisk-emanipatoriske erkendelsesinteresse, kan man også forholde sig kritisk til denne kritik og argumentere for, at situationelle faktorer faktisk også kan fremkalde ekstreme former for individuel adfærd. Foruden de allerede tidligere gennemgåede eksempler på udvikling af kynisme som social forsvarsmekanisme, kan det i tillæg hertil også være relevant at inddrage de ekstreme begivenheder, der udspandt sig i det iranske fængsel Abu Ghraib, hvor fangevogtere foretog seksuelle ydmygelser af iranske fanger. I den efterfølgende retssag blev den kendte professor i socialpsykologi Zimbardo (2007) indkaldt som ekspertvidne for forsvaret. Zimbardos vidnesudsagn tog afsæt i hans forskning i autoritet og ondskab, som bl.a. inkluderer det klassiske Stanford fængselseksperiment (Newman & Bakina, 2009, pp. 1-4). Ifølge Zimbardo (2007) kunne såvel den sadistiske som apatiske adfærd hos fangevogtere i Abu Ghraib-fængslet ikke isoleres fra den kontekst, der dannede rammerne for deres handlinger.

I retssagen udtalte Zimbardo (Ibid., p. 212) derfor, at hvis man ønsker at forstå mystiske eller usædvanlige handlinger, er det vigtigt, at man først foretager en analyse af situationelle drivkræfter og kun inddrager dispositionelle variabler, hvis det ikke er muligt at forklare handlingerne ud fra strukturelle drivkræfter. Sættes dette i relation til analysen af professionssvigt omhandlende eksempelvis interpersonelle overgreb, kan man m.a.o. erkende betydningen af dispositionelle faktorer, men kun hvis man først har undersøgt, hvilke ydre faktorer der kan have fremprovokeret et sådant svigt. I denne forbindelse vil man f.eks. kunne pege på, at forhold, der bidrager til en generel svækkelse af den enkelte professionsforvalters identitet og selvopfattelse, også kan bidrage til sådanne typer af svigt. Det er i denne forbindelse dog væsentligt at fremhæve, at selvom strukturelle eller situationelle faktorer kan bidrage til en årsagsforklaring på svigtet, kan de ikke automatisk bidrage til en reducere af den enkelte professionsforvalters individuelle ansvar overfor klienter.

5.2. Validering af analyser

Jeg vil i dette afsnit validere mine analyser ved at lave en triangulering, hvor jeg vil sammenholde mine analyser med en analyse af arbejdsforhold og arbejdstilfredshed på tværs af 155 lande foretaget af Gallup (2017). Jeg vil i denne forbindelse undersøge

gyldigheden af min analyse ved at diskutere, på hvilken måde, de fund, som Gallup (2017) fremdrager, kan ansues som hhv. understøttende eller modsigende i forhold til mine analyser.

Jeg har i min analyse af drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres ideal og ansvar, udpeget i alt fem forskellige drivkræfter. Fælles for disse fem drivkræfter er, at de omhandler strukturelle eller situationelle elementer funderet på kritiske teorier og analyser. For at forstærke validiteten af min analyse, vil jeg i det følgende lave en triangulering med rapporten ”*State of the Global workplace*” af Gallup (Ibid.). I rapporten, der er baseret på kvantitative survey-undersøgelser af arbejdsforhold og arbejdstilfredshed på tværs af 155 lande, fremgår det bl.a., at hele 73% af de adspurgte i kategorien professionelle medarbejdere tilkendegiver, at de ikke er engagerede i deres arbejde eller er direkte uengagerede i deres arbejde (Ibid., p. 26). Gallup (Ibid., p. 21) opstiller på baggrund af deres 80 års erfaring med analysebaseret ledelses- og organisationsudvikling i denne forbindelse en række konklusioner og anbefalinger til at øge engagement og arbejdstilfredshed blandt medarbejdere. Følgende validering vil derfor tage afsæt i en diskussion af, hvorvidt disse konklusioner og anbefalinger kan anses som værende hhv. understøttende eller modsigende i forhold til mine analyser og de fem drivkræfter, jeg har udpeget.

Undersøger man på hvilken måde, de to analyser komplementerer hinanden, kan man starte med at bemærke, at den høje frekvens af disengagerede professionelle i sig selv understøtter dele af min analyse. Dernæst kan man indlede med at inddrage Gallups (2017, p. 6) anbefaling om, at medarbejdere bør få mere anerkendelse for deres arbejde, end de får på nuværende tidspunkt. Sammenholdes denne anbefaling med drivkraften desavouering af ekspertstemmer, kan man argumentere for, at Gallups anbefaling kan validere det forhold, at professionsforvaltere hæmmes af manglende anerkendelse af deres arbejde, såsom eksempelvis manglende anerkendelse af at være kvalificeret til at varetage opgaven som et medierende led mellem statsmagt og borgere, der er ansvarlige for at forfægte professionsværdier i offentligheden.

Det er ligeledes relevant at fremhæve Gallups (Ibid., p. 4) anbefaling om, at medarbejdere bør gives mere autonomi, og at det bør gøres mere tilgængeligt for medarbejdere, at de i deres arbejde anvender de styrker og færdigheder, som de har

oparbejdet via deres uddannelse. Gallup (2017, pp. 6-7) konkluderer i denne forbindelse, at udbredelsen af command-and-control-ledelse på arbejdsmarkedet hæmmer medarbejderes motivation og derfor bør erstattes med styrkebaseret ledelse, der tillader den enkelte medarbejder højere grad af selvbestemmelse. Sammenholdes denne anbefaling med drivkraften standardisering af professionsydelser, kan man argumentere for, at Gallups anbefaling kan validere det forhold, at professionsforvaltere hæmmes af styringsstrategien standardisering, som bl.a. indbefatter command-and-control-ledelse, og fratager dem deres autonomi.

Gallup (Ibid., p. 41) anbefaler endvidere, at ledere bør imødekomme de ansattes behov i højere grad, end de gør på nuværende tidspunkt. Gallup (Ibid., pp. 40-42) konkluderer i denne forbindelse, at både medarbejdernes basale-, individuelle-, teambaserede-, og personlige udviklingsbehov bør imødekommes. Disse behov indbefatter eksempelvis behov for kontinuerlig faglig udvikling, at være en del af et kollegialt fællesskab der er engageret i at fremme kvalitet, at opleve at egen mening er vigtig etc. Sammenholdes denne anbefaling med drivkraften øget pres på professionerne, kan Gallups anbefaling siges at verificere det forhold, at professionsforvaltere har behov for at styrke kollektive fagstrukturerer, der sikrer, at professionsmedlemmer er engagerede i at fremme kvalitet via bl.a. intern justits. Sammenholder man ligeledes Gallups anbefaling med drivkraften fleksibilisering af arbejdsmarkedet, kan man yderligere argumentere for, at anbefalingen verificerer det forhold, at professionsforvaltere hæmmes, når deres behov for sikkerhed, selvbestemmelse og faglig udvikling i deres arbejde ikke imødekommes.

Sammenholder man imidlertid de to analyser med fokus på at identificere konkurrerende elementer, er det dog vigtigt at fremhæve, at Gallup ikke italesætter kommercialisering i deres anbefalinger eller konklusioner. Gallups undersøgelse giver således ikke direkte belæg for at validere kommercialisering af professionerne som en aktiv drivkraft. Man kan imidlertid argumentere for, at Gallups præsentation af undersøgelsens overordnede formål kan bidrage til en indirekte validering af det forhold, at professioner i stigende grad kommercialiseres og bliver anskuet som en handelsvare. I denne præsentation fremfører Gallup (Ibid., pp. 9-37), at deres anbefalinger om metoder til øget medarbejdertilfredshed primært har til formål at forbedre medarbejderes performanceniveau, da dette er fordelagtigt for virksomheder

i et økonomisk perspektiv. Dette kan siges at afspejle en økonomibaseret, markedsdrevet styreform, der giver virksomhedernes økonomiske interesser primat, når Gallup skal drage konklusioner og anbefalinger om udvikling af medarbejdere, herunder professionsforvaltere, på det samlede arbejdsmarked.

Man kan således argumentere for, at en triangulering med afsæt i Galluprapporten giver anledning til at validere de fem drivkræfter i dette speciales analyse enten direkte eller indirekte, men samtidig også til en legitimering af indførelse af endnu mere ledelse om end i en anden form end command-and-control.

5.3. Implikationer

I dette afsnit vil jeg diskutere, hvilke mulige implikationer mit speciale giver anledning til at iværksætte. Jeg vil i denne forbindelse diskutere, hvorvidt mit speciale giver anledning til at intervenere, opstille mulige interventionsinitiativer og vurdere, hvorvidt der er behov for yderligere forskning indenfor dette felt.

5.3.1. Behov for intervention

Forholder man sig kritisk til behovet for at intervenere, kan man fremhæve det forhold, at udviklingen af en profession ofte forløber som en evolutionær adaptationsproces, hvor professionerne løbende tilpasses både interne dynamikker indenfor de enkelte professionsgrupper og eksterne dynamikker i det omkringliggende samfund (Acroyd, 1996, pp. 600-601). Sammenholdes dette med min analyse af drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres ideal og ansvar, kan man argumentere for, at konsekvenser såsom reducere af professionernes legitimitet og autonomi er et signal om, at samfundet ikke som hidtil har behov for faggrupper, der varetager særligt betroede opgaver i samfundet. Forfølges dette argument, kan man fremføre, at der ikke er behov for at intervenere, men at professionerne i stedet bør tilpasse sig redueringen af efterspørgsel på professionernes ekspertise. Man kan imidlertid fremhæve behovet for at intervenere ved at fokusere på de fordele, der er ved at have professioner, der indfrier et professionsideal og professionsansvar. Man kan i denne forbindelse fremføre, at det kan gavne både statsmagt og borgere at have et medierende bindeled, der forsøger at balancere disse forskellige interesser samt fremhæve gevinsten ved, at professionsforvaltere kan anvende deres specialiserede

ekspertviden til at skabe bæredygtige løsninger på komplekse problemstillinger i samfundet.

5.3.2. Interventionsmuligheder

I relation til mulige interventionsinitiativer, vil jeg tage afsæt i et kritisk, teoretisk perspektiv på potentialer for samfundsmæssig intervention og social forandring. Man kan i denne forbindelse inddrage Horkheimer og Adorno (1947, p. 213), der anfører, at det ikke er suspekt at beskrive problematiske forhold og strukturer i samfundet, men derimod er det suspekt at foreslå rutinerede, forsimplede løsninger til at bryde ud af disse problematiske forhold og strukturer. Man kan i dette perspektiv antage, at det vil være en tom utopi at tro, at den komplekse problemstilling omkring svigt af professionsideal og professionsansvar vil kunne løses via én simpel lineær intervention. Det vil derfor være urealistisk at anbefale en fælles, enkel intervention, såsom at opfordre til at reducere kraften af den neoliberale offensiv på et samfundsniveau og antage, at dette vil afskaffe neoliberale styringsstrategier på et organisationsniveau og dermed fjerne presset på professionsgruppeniveau. For at imødekomme behovet for intervention kan man imidlertid anbefale en intervention, der inkorporerer drivkræfternes kompleksitet og deres omfattende sammenspil ved at iværksætte flere forskellige små lokale initiativer, hvor der intervenseres på forskellig vis på både samfunds- organisations- og professionsgruppeniveau, og hvor der samtidig tages højde for både lineære og cirkulære dynamikker mellem og indenfor de respektive drivkræfter. Disse lokale initiativer kan med fordel videreudvikle allerede eksisterende tiltag, hvor der de facto er sat ind, eller der kan tilrettelægges nye tiltag på baggrund af erfaringer og inspiration fra lignende initiativer i domæner udenfor professionsforvaltning specifikt.

I relation til drivkraften desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold vil det eksempelvis være aktuelt at fremme eksisterende initiativer, der modvirker populisme ved at håndhæve en god tone i den offentlige debat. Her kan nævnes tiltag indenfor lægeprofessionen, hvor enkelte læger bryder cirkulære reaktionsmønstre ved at sige fra overfor nedværdigende omtale i offentligheden, og de opfordrer befolkningen til at forholde sig kritisk til måden, hvorpå der tales til og om læger, der blander sig i den offentlige debat (Weng, 2019).

I forhold til drivkraften kommercialisering af professionerne kunne der igangsættes initiativer mhp. at styrke uddannelsessystemets modstandsdygtighed overfor udefrakommende pres. For at kunne tilrettelægge en målrettet intervention, vil det i denne forbindelse være nødvendigt at supplere Standings (2017) analyse af det generelle kommercialiserede uddannelsessystem med ny forskning, der afdækker primære kilder til pres på professionsuddannelserne specifikt som eksempelvis krav fra studerende, virksomheder eller konkurrence med øvrige uddannelsesudbydere.

Fokuseres der på drivkraften fleksibilisering af arbejdsmarkedet, kan det være relevant at videreudvikle eksisterende tiltag i fagforeningsregi, hvor der arbejdes på at styrke ansættelsessikkerhed mhp. at øge stabilitet og sikkerhed. Gregersen, formand for Dansk Magisterforening, har i denne kontekst for nylig udtalt, at hun anser det som en skandale, at knap halvdelen af nyuddannede akademikere bliver ansat i projektansættelser, og at hun vil arbejde på at reducere dette tal for at fremme kontinuitet i akademikernes arbejde (Ritzau, 2018).

Forholder man sig til drivkraften standardisering af professionsydelser, er der mulighed for at fremme oplysning og rådgivning om omkostningerne forbundet med standardisering blandt fagfæller. Her kan man finde inspiration i et offentlig debatindlæg, hvor danske psykologer og læger rettede henvendelse til deres norske kollegaer og Norges Helseminister Høie, der på daværende tidspunkt stod overfor at indføre standardiserede behandlingspakker i psykiatrien (Heinskou, Alberdi, & Jordet, 2015). I debatindlægget delte de egne erfaringer vedr. standardiserede behandlingspakker i psykiatrien og oplyste deres fagfæller om de ”trojanske heste”, som de kan medbringe.

Fokuseres der slutteligt på drivkraften øget pres på professionerne, er det relevant at iværksætte et initiativ, der fremmer kollegial røgtning. Her kan man få inspiration fra tidligere tiltag af advokatrådet, som nedsatte arbejdsgrupper, der skulle drøfte mulige tiltag for at fremme selvjustits blandt advokater (Suhr & Jørgensen, 2008, p. 20-23). På baggrund af dette arbejde indførte advokatrådet en laug-lignende struktur, der bl.a. gav mulighed for at indkalde til kollegiale samtaler og sætte advokater under kollegialt tilsyn af erfarne kollegaer fra andre kredse for at sikre, at de ikke selv var indblandet.

For at kvalificere det analytiske grundlag for videre tilrettelæggelse af intervention er det relevant at supplere mine analyser med yderligere afdækning af drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar, hvilket leder mig til en diskussion af behov for ny forskning.

5.3.3. Behov for ny forskning

Jeg har i dette speciale belyst spørgsmålet om hvilke drivkræfter, der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar ved at undersøge mulige strukturelle drivkræfter på hhv. samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau. Spørgsmålet, om hvordan professionsforvaltere responderer på disse strukturelle drivkræfter på et individniveau, står imidlertid ubesvaret tilbage. Som en yderligere kvalificering af dette speciale kunne det derfor være relevant at udforske, hvordan professionsforvaltere erfarer og håndterer strukturelle drivkræfter på et individniveau samt afdække kvaliteten af sådanne psykologiske erfaringsprocesser.

For at forklare manglende efterlevelse af professionsideal og professionsansvar, herunder om der anvendes strukturelle eller individcentrerede forklaringer, vil det i denne forbindelse være relevant at undersøge, hvilke årsagsforklaringer professionsforvaltere selv benytter sig af. Det vil yderligere være væsentligt at afdække, hvilke løsningsstrategier professionsforvaltere anvender til at håndtere strukturelle belastninger, såsom eksempelvis resignation, opportuniste eller selvudslættelse, og i denne forbindelse udforske på hvilken måde, disse løsningsstrategier kan påvirke professionernes identitet og selvopfattelse. Slutteligt vil det være centralt at udforske, hvilke emotioner de forskellige drivkræfter på hhv. samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau kan fremkalde hos professionsforvaltere.

En afdækning, af hvordan professionsforvaltere responderer på strukturelle drivkræfter på et individniveau, vil kunne bidrage med relevante førstehåndsbeskrivelser og individuelle narrativer, som yderligere vil kunne nuancere mine analyser af drivkræfter. Tages der eksempelvis udgangspunkt i drivkraften standardisering, vil en undersøgelse af psykologiske erfaringsprocesser på individniveau give mulighed for at udforske, hvorledes standardiseringens

autonomindskrænking kan påvirke professionsforvalternes oplevelse af eksempelvis værdighed, eller udforske om der kan identificeres andre håndteringsstrategier end dem, Prætorius (2004) udnævner i sin undersøgelse.

5.4. Opsummering

I dette kapitel har jeg reflekteret over de bias, der har influeret mine analyser. Jeg har forholdt mig kritisk til mit valg om at se bort fra individualiserende årsagsforklaringer på manglende efterlevelse af professionsideal og professionsansvar. Jeg har i denne sammenhæng anerkendt, at der kan være nogle hændelser og typer af svigt, hvor dispositionelle træk og anlæg hos den pågældende professionsforvalter ikke synes at kunne udelades, men at disse dispositionelle variabler først bør inddrages i en årsagsforklaring, efter at svigtet er forsøgt forklaret ud fra strukturelle drivkræfter. Jeg har dernæst valideret mine analyser af de fem drivkræfter enten direkte eller indirekte ved at foretage en triangulering, hvor jeg har inddraget en analyse af Gallup (2017). Jeg har derefter vurderet, at mit speciale giver anledning til at intervenere mod de identificerede drivkræfter, og at denne intervention med fordel kan bestå af mange små initiativer på samtlige tre niveauer, der søger at imødekomme forskellige aspekter ved både lineære og cirkulære sammenhænge. Slutteligt har jeg anbefalet, at det analytiske grundlag for en tilrettelæggelse af initiativer kan kvalificeres af ny forskning, der afdækker dette speciales problemstilling yderligere ved eksempelvis at udforske, hvordan professionsforvaltere responderer på strukturelle drivkræfter på et individniveau.

Kapitel 6: Konklusion

Dette speciale indeholder en undersøgelse af, hvilke drivkræfter der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar. Sammenfattende har jeg påvist fem strukturelle drivkræfter, fordelt på hhv. samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau, som hver især kan lede til forskellige former for både utilsigtede og tilsigtede svigt af professionsideal og professionsansvar. Disse drivkræfter er desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold, kommercialisering af professionerne, fleksibilisering af arbejdsmarkedet, standardisering af professionsydelser og øget pres på professionerne.

Desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold

På samfundsniveau har jeg vist, hvordan desavouering af ekspertstemmer fra politisk hold kan medføre en legitimitetskrise for professionsforvaltere med udhuling af professionsforvalternes selvtillid til følge. Denne udhuling af selvtillid kan videre medføre, at professionsforvalternes evne til at indfri de dele af deres professionsansvar, der omhandler forfægtning af professionsværdier i den offentlige debat og intern justits, svækkes.

Kommercialisering af professionerne

På samfundsniveau har jeg desuden undersøgt, hvordan kommercialisering af professionerne kan udfordre professionernes integritet i både en uddannelses- og praksissammenhæng, hvilket kan øge risikoen for utilsigtede svigt grundet passivitet ift. den del af professionsansvaret, som vedrører ansvaret for fagfæller og utilsigtede svigt grundet inkompetence, der påvirker ansvaret for klienter.

Fleksibilisering af arbejdsmarkedet

På organisationsniveau har jeg vist, hvordan fleksibilisering af arbejdsmarkedet kan skabe usikkerhed, hvilket kan medføre resignation eller opportuniste blandt professionsforvaltere, hvilket kan resultere i forskellige typer af svigt af professionsideal og professionsansvar.

Standardisering af professionsydelser

På organisationsniveau har jeg fremstillet, hvordan standardisering af professionsydelser kan svække professionsforvalteres autonomi, hvilket videre kan medføre stressbelastninger, som kan bidrage til, at professionsforvaltere kan blive inkompetente eller lemfældige og herved begå utilsigtede svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører ansvar for klienter.

Øget pres på professionerne

På professionsgruppeniveau har jeg vist, hvordan øget pres på professionerne kan svække kollektive fagstrukturer, hvilket kan føre til passivitet og ineffektiv intern interaktion, som for det første kan ses som et utilsigtet svigt af den del af professionsansvaret, der vedrører intern justits og gensidig hjælp til øvrige professionsmedlemmer, og for det andet kan lede til lemfældighed, som kan medføre utilsigtede svigt af ansvaret overfor klienter.

På baggrund af analyserne af drivkræfterne vil jeg konkluderende vurdere, at strukturelle faktorer kan have en betydelig effekt på professionsforvalteres evne til at indfri deres professionsideal og professionsansvar. Mine analysefund har vist, hvordan ofte oversete strukturelle drivkræfter på både samfunds-, organisations- og professionsgruppeniveau kan lede til forskellige typer af svigt - tilsigtede såvel som utilsigtede. Disse analysefund understøtter min indledende antagelse om, at der skal inddrages strukturelle årsagsforklaringer, hvis man skal kunne opnå en fyldestgørende forståelse af, hvilke drivkræfter der kan hæmme professionsforvaltere i at efterleve deres professionsideal og professionsansvar. Jeg vil derfor udlede, at når et professionssvigt søges forklaret, hvad enten det er tilsigtet eller utilsigtet, bør det aldrig isoleres fra den strukturelle kontekst, der danner rammerne for det pågældende svigt.

Min diskussion af mulige sammenhænge mellem de forskellige drivkræfter har vist, at tematikken omkring trusler mod forvaltning af professionsideal og professionsansvar er omfattende og kompleks. Jeg vil i forlængelse heraf konkludere, at spørgsmålet om, hvilke drivkræfter der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar, fordrer, at der ikke blot skelnes mellem individualiserende og strukturelle årsagsforklaringer, men at tematikken nuanceres

yderligere ved at identificere både lineære og cirkulære sammenhænge mellem og indenfor drivkræfterne på de tre niveauer.

På baggrund af tematikkens kompleksitet kan det konkluderende udledes, at hvis ambitionen om frigørelse fra den offentlige debats tilbøjelighed til at gøre individuelle professionsforvaltere ansvarlige for konsekvenser af strukturelle dynamikker skal realiseres, kræver det en intervention, der inkorporerer drivkræfternes forskellige nuancer og deres omfattende interne sammenspil. På baggrund af min diskussion af implikationer af specialets analysefund vil jeg vurdere, at der bør iværksættes en intervention mod de udpegede drivkræfter bestående af flere forskellige små lokale initiativer, hvor der intervereres på forskellig vis på både samfunds-, organisations-, og professionsgruppeniveau, og hvor der samtidig tages højde for både lineære og cirkulære dynamikker mellem de respektive drivkræfter.

Jeg vil afslutningsvist konkludere, at der er behov for at kvalificere det analytiske grundlag for en intervention via yderligere afdækning af spørgsmålet om, hvilke drivkræfter der kan hæmme professionsforvaltere i at indfri deres professionsideal og professionsansvar. Det vurderes, at en sådan afdækning vil kunne supplere dette speciales analysefund med en viden, der kan bidrage til en forbedring af professionsforvalteres forudsætninger for at kunne indfri deres professionsideal og professionsansvar, hvorved de fortsat kan anvende deres specialiserede ekspertviden til at skabe bæredygtige løsninger på komplekse problemstillinger til fordel for både den enkelte borger og det samlede samfund.

Referenceliste

- Abbott, A. (1988). *The System Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ackroyd, S. (1996). *Organization Contra Organizations: Professions and Organizational Change in the United Kingdom*. *Organization Studies* 17(4).
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change*. *Psychological Review*, vol.84, no. 2, pp.191-215.
- Barber, B. (1978-1979). *Control and Responsibility in the Powerful Professions*. *Political Science Quarterly*. Vol 93, Nr 3. pp. 599-615.
- Bateson, G. (1935) *Culture Contact and Schismogenesis*. *Man*, Vol. 35 (Dec) pp.178-183.
- Bateson, G. (1958). *Naven: A Survey of the Problems Suggested by a Composite Picture of the Culture of a New Guinea Tribe Drawn from Three Points of View*. Stanford: Stanford University Press.
- Bateson, G., Jackson, D., Haley, J. & Weakland, J. (1956). *Toward a Theory of Schizophrenia*. *Behavioral Science* nr. 1. pp. 251-264.
- Beck, U. (1999). *Fagre nye arbejdsverden*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2000). *Individualization*. London : Sage Publication.
- Berg-Sørensen, A (2012), *Hermeneutik og fænomenologi*. I: Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning* (2. Udgave, 1. Oplag). Hans Reitzels Forlag.
- Bertkau, A., Halpern, J. & Yadla, S. (2005). *The privileges and demands of professional self-regulation*. *AMA Journal of Ethics*. *Virtualmentor*, 7(4): pp. 267-269.
- Brante, T. (2010). *Professional Fields and Truth Regimes*. I: Search of Alternative Approaches, *Comparative Sociology*, vol 9. No. 6.
- Burger, W. E. (1995). *The Decline of Professionalism*, 63 *Fordham L. Rev.* 949.
- Burrage, M. (1990). *Introduction: the professions*. *Sociology and History*. I: M. Burrage & R. Torstendahl, (eds), pp. 1-23. London: sage.

- Compton, M. & Weiner, L. (2008). *The global assault on teaching, teachers, and their unions – stories for resistance*. New York: Palgrave Macmillan.
- Crowley, M., Tope, D., Chamberlain, L. & Hodson, R. (2010). *Neo-Taylorism at Work: Occupational Change in the Post-Fordist Era*. *Social Problems*, Vol. 57, No. 3 (August 2010), pp. 421-447.
- Dalgaard, N., (2014) *Socialrådgiverprofessionen – den svære kamp for status*. I: Harrits, G. S., Johansen, M. B., Kristensen, J. E., Larsen, L. T., & Olesen, S. G. (red.) (2014). *Professioner under pres: Status, viden og styring*. Aarhus: Systime Academic.
- DeStefano, M. (2012). *Nonlawyers Influencing Lawyers: Too Many Cooks in the Kitchen or Stone Soup?*, *Fordham Law Review* volume 80. 2791, pp. 2792–2845.
- Dybbroe, B., (2018). *Professions sociologi – sundhedsprofessioner under pres*. I: Andersen, P. T., & Timm, H., *Sundheds sociologi: En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Esquith, S. L. (1987). *Professional authority and state power*. *Theory and Society* vol 16 no. 2 pp. 237-362
- Etzioni, A. (1969). *The Semi-Professionals and their Organizations: Teachers, Nurses and Social Workers*. New York: Free Press.
- Farø, K., Hjorth, E., & Kristensen, K. (red.) (2003). *Den danske ordbog*, bd. 1-6. København: Gyldendal.
- Fauske, H., (2008). *Profesjonsforskningens faser og stridsspøsmål*, I: Molander, A., og Terum, L. I., (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge*. Brixton, Sussex: Harvester
- Freidson, E. (2001). *Professionalism, the Third Logic*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Gallagher, P. (2004). *How the metaphor of a gap between theory and practice has influenced nursing education*. *Nurse Education Today*, 24(4), pp. 263-268.
- Gallup, (2017). *State of The Global Workplace. Employee engagement insight for business and leaders worldwide*. New York: Gallup Press.

- Garde, J., Jensen J., Jensen, O., Madsen, H., Mahiassen, J. & K. Revsbech (1997). *Forvaltningsret, almindelige emner*. 3. Udgave. København: jurist- og økonomiforbundets Forlag.
- Grimen, H., (2008). *Profesjon og tilit*. I: Molander, A. & Terum L. I.: *Profesjonsstudier*, Oslo: Universetsforlaget.
- Habermas, J. (2005). *Teknik og videnskab som 'ideologi'*. Frederiksberg: Det lille Forlag.
- Handy, J., (1995). *Rethinking Stress: Seeing the Collective*. I: Newton, T (1995) *'Managing' Stress – Emotion and Power at Work*. London: SAGE Publications.
- Harrits, G. S., (2011). *Professionsfeltet: sociale relationer og symbolske kampe*. I: Johansen, M. B., & Olesen, S. G. (red.) (2011). *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. Aarhus: Systime Academic.
- Harrits, G. S. & Larsen, L. T., (2014) *Social lukning og professioner. Fra juridiske monopoler til symbolske mekanismer for professionel lukning*. I: Harrits, G. S., Johansen, M. B., Kristensen, J. E., Larsen, L. T., & Olesen, S. G. (red.) (2014). *Professioner under pres: Status, viden og styring*. Aarhus: Systime Academic.
- Harrits, G. S., & Olesen, S. G., (2012). *På vej til professionerne*. Aarhus: ViaSystime.
- Hirst, P. (1974). *Knowledge and the curriculum*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Hjort, K. (2008). *Demokratiseringen af den offentlige sektor*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Hjort, K., & Weber, K., (2004), *Hvad er værd at vide om professioner?* (pp. 7-20) i K. Hjort (red.): *De professionelle*. Roskilde: Roskilde Universitets Forlag.
- Hjort, K. (2005). *Professionaliseringen af den offentlige sektor*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Horkheimer, M. & Adorno, T. (1947) *Dialectic of Enlightenment*, New York: Continuum
- Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. (2012). *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning* (2. Udgave, 1. Oplag). København: Hans Reitzels Forlag.

- Jarzabkowski, P. & Fenton, E. (2006). *Strategizing and organizing in pluralistic contexts*. Long Range Planning, 39 (6), 631-648.
- Johansen, M. B. & Olesen, S. G. (2011). *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. Aarhus: Systime Academic.
- Kampkuiper, J. (2015). *The effect of positive and negative feedback on self-efficacy, cognitive trust and affective trust*. (5. udgave) IBA Bachelor Thesis Conference.
- Knights, D. & Clarke, C. A. (2014). *It's a Bittersweet Symphony, this Life: Fragile Academic Selves and Insecure Identities at Work*. Organization Studies, 35(3), 335–357.
- Kristensen, O. S. & Nielsen, K. N. (2006). *Med professionens øjne. To artikler om professionen psykologi*. Psykologisk Skriftserie. Aarhus Universitet. Pp. 3-14, 23-29 44-57.
- Larson, M. (1977). *The rise of professionalism: a sociological analysis*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Laursen, P. F. (2004). *Hvad er egentlig pointen ved professioner? – om professionernes samfundsmæssige betydning*. I: K. Hjort (red.): *De professionelle – forskning i professioner og professionsuddannelser*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Lave, J. & Wenger, E. (2001). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lavesen, M. & Jørgensen, L. Ø. (2012). *Advokatetik - ret og rammer*. København: Advokatsamfundet.
- Leicht, K. T. & Fennell M. L. (2001). *Professional Work: A Sociological Approach*. Cambridge: Wiley-Blackwell.
- Limborg, H. J. (2001). *Den risikable fleksibilitet – på vej mod et nyt arbejdsmiljø*. København: Frydenlund.
- Lohmann-Davidsen, E. (2011), *Tavshedspligt og behandling af personoplysninger*, I: Jura for psykologer, Jurist- og økonomforbundets Forlag, kap. 11, pp. 169-196.
- Lund, H. H. (2008). *New Public Management – rehabilitering af markedet. Kritik af markeds-, penge – og profitstyre i det offentlige*. København: Forlaget Alternativ.

- Lunt, I. (2008). *Ethical issues in professional life*. In B. Cunningham (ed.), Exploring professionalism, pp. 73-98. London: Bedford Way Papers.
- Maurits, E., de Veer, A., Groenewegen, P. & Francke, A. (2016). *Dealing with professional misconduct by colleagues in home care: a nationwide survey among nursing staff*. BMC Nursing 2016; 15;59.
- Menzies, I. E. P. (1960). *A Case-Study in the Functioning of Social Systems as a Defence against Anxiety: A Report on a Study of the Nursing Service of a General Hospital*. Human Relations, 13(2), 95–121.
- Merton, R. K. (1982). *Social research and the practicing professions*. Cambridge: Abt Books.
- Molander, A. & Terum, L., I., (red), (2008): *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Moore, W. E. (1970). *The professions: Roles and Rules*. New York: Russel Sage Foundations. Pp. 109-131.
- Murphy, R. (1988). *Social closure: the theory of monopolization and exclusion*. Oxford: Clarendon.
- Navrbjerg, S. E. (2001). *Fleksibilitet og solidaritet – Nye arbejdsorganiseringers betydning for samarbejde og forhandlinger*. I: Tidsskrift for arbejdsliv 2001, nr. 3. pp. 65-85.
- Newman, L. S. & Bakina, D. A., (2009) *Do people resist social-psychological perspectives on wrongdoing? Reactions to dispositional, situational, and interactionist explanations*, Social Influence, 4: 4, 256-273.
- Nichols, T. M. (2017). *The death of expertise: The campaign against established knowledge and why it matters*. Oxford: Oxford University Press.
- Olesen, S. (2011). *Profession, viden og sociale klasser*. I: Johansen, M. B., & Olesen, S. G. (red.) (2011). *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. Aarhus: Systime Academic.
- Pahuus, A. & Eriksen, C. (2011). *Hvad er dømmekraft? Den levende arv fra Aristoteles, Kant og Løgstrup*. I: Johansen, M. B., & Olesen, S. G. (red.) (2011). *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. Aarhus: Systime Academic.
- Parkin, F. (1972). *Class, inequality and political order*. London: Tavistock.

- Pedersen, I. K. (2018). *Michel Foucault*. I: Andersen, P. T., & Timm, H., *Sundhedssociologi: En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Piore, M. J. & Sabel, C. F. (1984). *The second industrial divide – possibilities for prosperity*. New York: Basic Books. 354 pp., hc. *Journal of Peace Research*, 24(2), 206–206.
- Polkinghorne, D. (2007). *Forskning og praktikers beslutningsprocesser*. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.) *Psykologi: forskning og profession* (s. 19-45). København: Hans Reitzels Forlag.
- Prætorius, N., U. (2004). *Livet som undtagelsestilstand. Overlevelsesstrategier, fremmedgørelse og stress set i lyset af styringsstrategier i interpersonelle og samfundsmæssige relationer*. Psyke & Logos, 25. årg., nr. 2, 2004, (728 – 761).
- Rasmussen, P. (2004). *Professionsprojekt og vidensudvikling – om forskelle i professionsforståelser og professionsstrategier*. I: K. Hjort (Red.): *De professionelle – forskning i professioner og professionsuddannelser*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Remus, D. (2015). *Reconstructing Professionalism*. UNC Legal Studies Research Paper No. 2676094.
- Rincones, R., Hampton, E., & Silva, C. (2008). *Teaching for the factory*. I: Compton, M. & Weiner, L. *The global assault on teaching, teachers, and their unions – stories for resistance*. Palgrave Macmillan, New York.
- Roiphe, R. (2016). *The Decline of Professionalism*. Georgetown Journal of Legal Ethics, Vol. 29, 2016; NYLS Legal Studies Research Paper No. 2806611.
- Saks, M. (2015). *The Professions, State and the Market: Medicine in Britain, the United States and Russia*. New York: Routledge.
- Schön, D. (2009). *Den reflekterende praktiker: Hvordan professionelle tænker, når de arbejder*. Århus: Forlaget Klim.
- Sennett, R. (1999). *Det fleksible menneske*. Højbjerg: Hovedland.
- Spring, B. (2007). *Evidence-Based Practice in Clinical Psychology: What It Is, Why It Matters; What You Need to Know*. *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 63(7), 611-631.

- Standing, G. (2017). *Prekariatet: Den farlige nye klasse*. København: Informations Forlag.
- Staugaard, H. (2017). *Profession – skulle det nu være noget særligt?* Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Steensen, J. (2008). *Neoliberal Education in Denmark*. In: Compton, M. & Weiner, L. *The global assault on teaching, teachers, and their unions – stories for resistance*. Palgrave Macmillan, New York.
- Suchman, M. (1995). *Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches*. *Academy of Management Review*, Vol.20, No. 3, pp. 571-610.
- Suhr, S. & Jørgensen, L. (2008). *Nye regler skal foregribe problemer*. Advokaten. 87 årg. Advokatsamfundet.
- Sørensen, J. K. (2018). *How physicians professional socialisation and social technologies may affect colleagues in substance use disorders*. *Addiction Research and Theory*, 1-10.
- Vallas, S. (2015). *Accounting for Precarity: Recent Studies of Labor Market Uncertainty*. *Contemporary Sociology*, 44(4), 463–469.
- Weber, M. (1922). *Economy and Society*, Berkeley, CA, og Los Angeles, CA: Univeristy of Caifornia Press.
- Weber, M., (1983). *Ekonomi och samhälle*. Bind 1 Uppsala: Argos.
- Weber, M., (1980). *Wirtschaft und Gesellschaft: Grudriss d. Verstehendens Soziologie, Besorgt con Johannes Winckelmann*. 5. Rev. Aufl., Studienausgabe, Tübingen: Mohr.
- Zimbardo, P. (2007). *The Lucifer effect*. New York: Random House.
- Øvreeide, H. (2013). *Fagetikk i Psykologisk Arbeid*. Kristianssand: Høyskoleforlaget, kap. 7-10, pp. 124-204.

Kilder hentet fra internettet:

- Advokatsamfundet (2018). *De advokatetiske regler*. Hentet den 4. marts fra: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwj1jr6GpOvjAhVMyKYKHZN5BtgQFjAAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.advokatsamfundet.dk%2Fadvokatregulering%2Freglerogvedtaegter%2F~%2Fmedia%2FAlle%2520regler%2FAERoktober2018.asx&usg=AOvVaw1EM2MF7mQ6RsiXkj8B2NBP>

- Andersen, B. A. (2018, 29. juni). *Skandale-læge mister jobbet*. BT. Hentet den 8. april 2019 fra: <https://www.bt.dk/krimi/skandale-laege-mister-jobbet>
- Association for Business Psychology (2019). *Our History*. Hentet den 29. maj 2019 fra: <https://www.theabp.org.uk/about/our-history.aspx>
- Dansk Psykolog Forening (2012-2014). *Etiske principper for nordiske psykologer*. Hentet den 2. Marts 2019 fra: <https://www.dp.dk/wp-content/uploads/etiske-principper-for-nordiske-psykologer.pdf>
- Dansk Psykolog Forening (2014, 23. april). *Principerklæringen om evidensbaseret psykologisk praksis*. Hentet den 2. marts 2019 fra: <http://www.dp.dk/retningslinjer-for-evidensbaseret-psykologiskpraksis/>
- Duclos, J. (2019). *Profes i Den store Danske*, Gyldendal. Hentet den 15. Februar 2019 fra: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=145519>
- Fafner, J. & Engberg-Pedersen, T. (2019). *Etos*. I: Den store Danske, Gyldendal. Hentet den 27. Februar 2019 fra: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=72652>
- Fagbladet 3F (2019). *Læger og psykologer i opråb: Jobcentrene ignorerer os!*. Hentet den 17. juni 2019 fra: <https://www.a4nu.dk/artikel/laeger-og-psykologer-i-opraab-jobcentrene-ignorereros?fbclid=IwAR1SLrCbKnkKZUjw97vBWlg5pHYfYZGF0tHgTUxOHQvpRMKZnEivXYuJqN8>
- Fedders, L. (2012, 12. maj): *Patienter lider under lægers mangel på samarbejde*. *Dagens medicin*. Hentet den 10. juli fra: <https://dagensmedicin.dk/patienter-lider-under-lagers-mangel-pa-samarbejde/>
- Foreningen af Speciallæger, (2017, 15. juni 2017): *Tidspres øger risiko for fejl markant*. Hentet den 10. juli fra: <https://www.laeger.dk/nyhed/tidspres-oeger-risiko-for-fejl-markant>
- Gøtzsche, P. (2011). *Medicinalindustriens forskningsfusk og de købte læger*. Videnskab.dk. Hentet den 3. juli fra: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/medicinalindustriens-forskningsfusk-og-de-kobte-laeger>
- Heinskou, T., Alberdi, F., & Jordet, H. (2015, 21. september). *Psykiatriske behandlingspakker: Erfaringer fra Danmark*. Morgenbladet. Hentet den 29. juli 2019 fra: <https://morgenbladet.no/ideer/2015/09/psykiatriske-behandlingspakker-erfaringer-fra-den-danske-kliniske-dagligdag>

- Ishøy, S. K. (2019, 8. april). *Advokat fik 14,8 millioner ulovligt af kommune*. BT. Hentet den 10. april 2019 fra: <https://www.bt.dk/politik/advokat-fik-148-millioner-ulovligt-af-kommune>
- Kincaid, S. & Pecorino, P. (2004). *The Profession of Education: Responsibilities, Ethics and Pedagogic Experimentation*. New York: Queensborough Community College online textbook. Hentet den 4. Maj 2019 fra: <http://www.qcc.cuny.edu>
- Krejberg, L. (2018, 28. marts). *Endelig afgørelse: højesteret frifinder 40-årig læge i Svendborgsagen*. Hentet den 1. juni 2019 fra: <https://www.fyens.dk/indland/Endelig-afgoerelse-Hoejesteret-frifinder-40-aarig-laege-i-Svendborgsagen/artikel/3242983>
- Lægeforeningen (2018). *Lægeforeningens etiske principper*. Hentet den 4. marts fra: https://www.laeger.dk/sites/default/files/laegeforeningens_etiske_principper.pdf
- Lægeforeningen (2019). *Lægeløftet*. Hentet den 26. juni 2019 fra: <https://www.laeger.dk/laegeloefket>
- Nielsen, M. (2016). *Få overblikket: Sygehus kritiseres for usikker kirurgi og dårligt uddannede læger*. Tv2. Hentet den 10. juli fra: <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-08-15-faa-overblikket-sygehus-kritiseres-for-usikker-kirurgi-og-daarligt-uddannede>
- Olhoff-Jakobsen, E. E., (2019A, 21. Februar). *Sara blev misbrugt seksuelt af sin psykolog: Jeg har mareridt om ham hver nat*. Danmarks radio. Hentet den 8. april 2019 fra: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/sara-blev-misbrugt-seksuelt-af-sin-psykolog-jeg-har-mareridt-om-ham-hver-nat>
- Olhoff-Jakobsen, E. E., (2019B, 27. Februar). *Ekspert: Psykologforening holder hånden over psykolog dømt for seksuelt misbrug*. Danmarks radio. Hentet den 30. juni 2019 fra: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/ekspert-psykologforening-holder-haanden-over-psykolog-doemt-seksuelt-misbrug>
- Pedersen, F. S. (2017, 13. juli). *Uduelige læger kunne fortsætte: »Det lå bare ikke i kulturen at gribe ind«*. Berlingske. Hentet den 10. juli fra: <https://www.berlingske.dk/samfund/uduelige-laeger-kunne-fortsaette-det-laa-bare-ikke-i-kulturen-at-gribe-ind>

- Ritzau. (2019, 17. juni). *32-årig læge idømt syv års fængsel for drugrape og sexvideoer. Jyllands-Posten*. Hentet den 23. juli 2019 fra: <https://jyllands-posten.dk/indland/politiretsvaesen/ECE11447405/32aarig-laege-idoemt-syv-aars-faengsel-for-drugrape-og-sexvideoer/>
- Ritzau. (2018, 22. juli). *Mange nye akademikere må nøjes med midlertidige ansættelser. DR Indland*. Hentet den 29. juli 2019 fra: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/mange-nye-akademikere-ma-nojes-med-midlertidige-ansaettelser>
- Scheuer, S. (2019). *Profession*. I: Den store Danske, Gyldendal. Hentet den 15. februar 2019 fra: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=145521>
- Statsministeriet (2002). *Anders Fogh Rasmussens nytårstale 2002*. Hentet den 17. juni 2019 fra: http://www.stm.dk/_p_7354.html
- Weng, D. (2019, 20. juli). *Vibeke Manniche afblæser den offentlige udskamning: »Det, jeg gerne vil, er, at vi har en offentlig gabestok«*. Berlingske. Hentet den 29. juli 2019 fra: <https://www.berlingske.dk/www.berlingske.dk/vibeke-manniche-afblaeser-den-offentlige-udskamning-det-jeg>
- World Medical Association (2018, 9. Juli). *WMA Declaration of Helsinki ethical principles for medical research involving human subjects*. Hentet den 3. Juli fra: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>